

Výchova k finanční gramotnosti v rodinách

Bc. Věra Jakubíčková

Diplomová práce
2013

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně
Fakulta humanitních studií

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně
Fakulta humanitních studií
Ústav pedagogických věd
akademický rok: 2012/2013

ZADÁNÍ DIPLOMOVÉ PRÁCE

(PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení: **Bc. Věra JAKUBÍČKOVÁ**
Osobní číslo: **H10470**
Studijní program: **N7501 Pedagogika**
Studijní obor: **Sociální pedagogika**
Forma studia: **prezenční**

Téma práce: **Výchova k finanční gramotnosti v rodinách**

Zásady pro vypracování:

Zpracování rešerše a studium odborné literatury.
Vymezení pojmů a teoretických východisek z oblasti finanční gramotnosti.
Příprava metodiky výzkumné části.
Realizace výzkumu na téma: Jak rodiče u svých dětí přistupují k výchově k finanční gramotnosti.
Zpracování a vyhodnocení získaných dat včetně jejich interpretace.
Prezentace výsledků výzkumu, jejich shrnutí a doporučení pro praxi.

Rozsah diplomové práce:

Rozsah příloh:

Forma zpracování diplomové práce: **tištěná/elektronická**

Seznam odborné literatury:

SKOŘEPA, Michal; SKOŘEPOVÁ, Eva. Finanční a ekonomická gramotnost pro základní školy a víceletá gymnázia : Manuál pro učitele. Vyd.1. Praha : Nakladatelství Scientia, 2008. 197 s. ISBN 978-80-86960-40-1.

LANIADO, Nessia. Děti a peníze. Vyd. 1. Praha : Portál, 2002. 118 s. ISBN 80-7178-671-3.

MOŽNÝ, Ivo. Sociologie rodiny. Vyd. 2., upr. Praha : Sociologické nakladatelství, 2002. 250 s. ISBN 8086429059.

PLAŇAVA, Ivo. Manželství a rodiny : struktura, dynamika, komunikace. 1. vyd. Brno : Doplněk, 2000. 294 s. ISBN 80-7239-039-2.

RABUŠICOVÁ, Milada. Škola a (versus) rodina. Vyd. 1. Brno : Masarykova univerzita, 2004. 176 s. ISBN 8021035986.

Vedoucí diplomové práce:

Mgr. Eva Machů, Ph.D.

Ústav pedagogických věd

Datum zadání diplomové práce:

30. listopadu 2012

Termín odevzdání diplomové práce:

26. dubna 2013

Ve Zlíně dne 14. února 2013

doc. Ing. Anežka Lengalová, Ph.D.
děkanka

Mgr. Jakub Hladík, Ph.D.
ředitel ústavu

PROHLÁŠENÍ AUTORA DIPLOMOVÉ PRÁCE

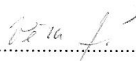
Beru na vědomí, že

- odevzdáním diplomové práce souhlasím se zveřejněním své práce podle zákona č. 111/1998 Sb. o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších právních předpisů, bez ohledu na výsledek obhajoby ¹⁾;
- beru na vědomí, že diplomová práce bude uložena v elektronické podobě v univerzitním informačním systému dostupná k nahlédnutí;
- na moji diplomovou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, zejm. § 35 odst. 3 ²⁾;
- podle § 60 ³⁾ odst. 1 autorského zákona má UTB ve Zlíně právo na uzavření licenční smlouvy o užití školního díla v rozsahu § 12 odst. 4 autorského zákona;
- podle § 60 ³⁾ odst. 2 a 3 mohu užít své dílo – diplomovou práci - nebo poskytnout licenci k jejímu využití jen s předchozím písemným souhlasem Univerzity Tomáše Bati ve Zlíně, která je oprávněna v takovém případě ode mne požadovat přiměřený příspěvek na úhradu nákladů, které byly Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně na vytvoření díla vynaloženy (až do jejich skutečné výše);
- pokud bylo k vypracování diplomové práce využito softwaru poskytnutého Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně nebo jinými subjekty pouze ke studijním a výzkumným účelům (tj. k nekomerčnímu využití), nelze výsledky diplomové práce využít ke komerčním účelům.

Prohlašuji, že

- elektronická a tištěná verze diplomové práce jsou totožné;
- na diplomové práci jsem pracoval samostatně a použitou literaturu jsem citoval. V případě publikace výsledků budu uveden jako spoluautor.

Ve Zlíně26.4.2013.....

....

¹⁾ zákon č. 111/1998 Sb. o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších právních předpisů, § 47b Zveřejňování závěrečných prací:

(1) Vysoká škola nevydělává zveřejňuje disertační, diplomové, bakalářské a rigorózní práce, u kterých proběhla obhajoba, včetně posudků oponentů a výsledků obhajoby prostřednictvím databáze kvalifikačních prací, kterou spravuje. Způsob zveřejnění stanoví vnitřní předpis vysoké školy.

(2) *Dizertační, diplomové, bakalářské a rigorózní práce odevzdané uchazečem k obhajobě musí být též nejméně pět pracovních dnů před konáním obhajoby zveřejněny k nahlášení veřejnosti v místě určeném vnitřním předpisem vysoké školy nebo není-li tak určeno, v místě pracoviště vysoké školy, kde se má konat obhajoba práce. Každý si může ze zveřejněné práce pořizovat na své náklady výpisy, opisy nebo rozmnožení.*

(3) *Platí, že odevzdáním práce autor souhlasí se zveřejněním své práce podle tohoto zákona, bez ohledu na výsledek obhajoby.*

2) *zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, § 35 odst. 3:*

(3) *Do práva autorského také nezasahuje škola nebo školské či vzdělávací zařízení, užíje-li nikoli za účelem přímého nebo nepřímého hospodářského nebo obchodního prospěchu k výuce nebo k vlastní potřebě dílo vytvořené žákem nebo studentem ke splnění školních nebo studijních povinností vyplývajících z jeho právního vztahu ke škole nebo školskému či vzdělávacího zařízení (školní dílo).*

3) *zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, § 60 Školní dílo:*

(1) *Škola nebo školské či vzdělávací zařízení mají za obvyklých podmínek právo na uzavření licenční smlouvy o užití školního díla (§ 35 odst.*

3). *Odírá-li autor takového díla udělit svolení bez věcného důvodu, mohou se tyto osoby domáhat nahrazení chybnějiho projevu jeho vůle u soudu. Ustanovení § 35 odst. 3 zůstává nedotčeno.*

(2) *Není-li sjednáno jinak, může autor školního díla své dílo užití či poskytnout jinému licenci, není-li to v rozporu s oprávněnými zájmy školy nebo školského či vzdělávacího zařízení.*

(3) *Škola nebo školské či vzdělávací zařízení jsou oprávněny požadovat, aby jim autor školního díla z výdělku jim dosaženého v souvislosti s užitím díla či poskytnutím licence podle odstavce 2 přiměřeně přispěl na úhradu nákladů, které na vytvoření díla vynaložily, a to podle okolností až do jejich skutečné výše; přitom se přihlíží k výši výdělku dosaženého školou nebo školským či vzdělávacím zařízením z užití školního díla podle odstavce 1.*

ABSTRAKT

Abstrakt česky

Práce se zabývá tím, co všechno ovlivňuje výchovu k finanční gramotnosti v rodinách. Teoretická část práce je zaměřena především na definování finanční gramotnosti a jejich složek a následně i na to, jaký je vztah mezi finanční gramotností a rodinou, jak mohou rodiče působit na své dítě, aby podpořili jeho finanční gramotnost a snížili tak rizika, že se dostane do problémů. V praktické části navazuje kvantitativní výzkum, který se zaměřuje na zmapování toho, jaké prostředky rodiče ve výchově k finanční gramotnosti mohou používat.

Klíčová slova: finanční gramotnost, rodina, výchova v rodině, peníze, kapesné

ABSTRACT

Abstrakt ve světovém jazyce

The thesis addresses the issue of factors that affect education in financial literacy within families. The theoretical part is specifically focused on the definition of financial literacy and its components and, consequently, on what is the relationship between financial literacy and the family, and how parents can influence their children to support their financial literacy and thus reduce the risk of their getting into problems.

The practical part deals with quantitative research which focuses on the mapping of the resources that parents can use for the education in financial literacy of their children.

Keywords: financial literacy, family, family upbringing, money, pocket money

Ráda bych poděkovala vedoucí této diplomové práce Mgr. Evě Machů, Ph.D.
za inspiraci, cenné rady, doporučení a velkou trpělivost.

Motto:

„Železná zásoba je nedotknutelná. Navíc jsme ji včera snědli.“

Jára Cimrman

Prohlašuji, že odevzdaná verze diplomové práce a verze elektronická nahraná do IS/STAG
jsou totožné.

OBSAH

ÚVOD	9
I TEORETICKÁ ČÁST	11
1 FINANČNÍ GRAMOTNOST	12
1.1 HISTORIE FINANČNÍ GRAMOTNOSTI	13
1.2 SLOŽKY FINANČNÍ GRAMOTNOSTI	15
1.2.1 Peněžní gramotnost	15
1.2.2 Cenová gramotnost.....	16
1.2.3 Rozpočtová gramotnost.....	17
1.2.4 Právní gramotnost	20
1.3 VÝZNAM FINANČNÍ GRAMOTNOSTI.....	21
2 RODINA A FINANČNÍ GRAMOTNOST	23
2.1 TYPOLOGIE RODIN	24
2.1.1 Socioekonomický status rodiny	24
2.2 VÝCHOVA V RODINĚ	25
2.2.1 Předávání hodnotové orientace a postojů.....	31
2.3 FORMOVÁNÍ VZTAHU DÍTĚTE K PENĚZŮM V RODINĚ	33
2.3.1 Napodobování chování rodičů	34
2.3.2 Kapesné	34
2.3.3 Další zdroje příjmu dítěte.....	35
2.3.4 Podíl na plánování rodinných výdajů.....	35
2.4 STÁDIA VÝVOJE DÍTĚTE VZHLEDEM K UVĚDOMOVÁNÍ SI HODNOTY PENĚZ.....	35
2.4.1 Batolecí věk.....	36
2.4.2 Předškolní věk	36
2.4.3 Mladší školní věk	36
2.4.4 Starší školní věk	36
II PRAKTICKÁ ČÁST	39
3 METODOLOGIE VÝZKUMU	40
3.1 VÝZKUMNÉ PROBLÉMY A STANOVENÍ HYPOTÉZ	40
3.2 DEFINICE PROMĚNNÝCH	41
3.3 POJETÍ VÝZKUMU	42
3.4 VÝZKUMNÝ VZOREK	43
3.5 TECHNIKA VÝZKUMU	44
3.6 ZPŮSOB ZPRACOVÁNÍ DAT.....	44
4 VYHODNOCENÍ ITERPRETACE VÝSLEDKŮ VÝZKUMU	46
4.1 ZÁKLADNÍ POPISNÉ STATISTIKY	46
4.2 TESTOVÁNÍ VÝZKUMNÝCH OTÁZEK A HYPOTÉZ	63
ZÁVĚR	72
SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY	74
SEZNAM POUŽITÝCH SYMBOLŮ A ZKRATEK	77
SEZNAM GRAFŮ	78
SEZNAM TABULEK	79

SEZNAM PŘÍLOH.....	81
---------------------------	-----------

ÚVOD

V současné době patří téma finanční gramotnosti k velmi aktuálním tématům veřejnosti médií i odborníků. Ukazuje se, že spousta lidí nemá v této oblasti dostatečné znalosti na to, aby se lidé byli schopni orientovat v oblasti finanční a ekonomické sféry svého života. Jejich mnohdy nerozvážná rozhodnutí poté mohou vést až k pasti zvané dluhová past, to je předlužení, exekuce a s tím spojená chudoba a sociální vyloučení. Zvláště dramatická situace nastává, pokud se vlivem špatného rozhodnutí jednoho z rodičů dostane celá rodina do problémů. Ani děti nejsou v tomto ohledu chráněny, stačí jen párkrát jet v trolejbusu na černo a nikomu o tom nic neříct a problém je na světě, nezaplacená stokoruna mnohdy naroste do tisícového dluhu, o kterém se rodiče dozvídají až z oznámení exekutora.

Téma finanční gramotnosti není izolované téma, zasahuje nejen do ekonomiky, ale i do mnoha dalších oborů jako je psychologie, politika, pedagogika, sociologie, sociální práce, a v neposlední řadě i sociální pedagogika. Z pohledu sociální pedagogiky se jedná hlavně o prevenci proti chudobě a sociálnímu vyloučení osob či rodin, které se dostanou do problémů. Domnívám se, že zvyšování finanční gramotnosti a stálé vzdělávání se v této oblasti je důležitým bodem, který bude muset každý sociální pedagog absolvovat k tomu, aby byl schopen svým klientům, se kterými pracuje, pomoci předejít negativním důsledkům finanční ngramotnosti.

Téma jsem si vybrala z toho důvodu, že už teď, i když v současné době nepracuji v žádné neziskové organizaci, přesto se na mě často obracují známí z okruhu mých přátel, abych jim pomohla s jejich záležitostmi v oblastech uplatňování práv. Velmi často pak v práci s klientem narážím na problém jeho nízké finanční gramotnosti, zejména jejích složek jako je cenová, právní a informační gramotnost, o tom ostatním ani nemluvě. Snažím se klienty přesvědčit, že je nutné více se zajímat o vlastní finance, chci se přičinit o zvýšení jejich motivace k odpovědnému přístupu k penězům a k dalšímu vzdělávání v této oblasti, aby své nově nabyté zkušenosti mohli uplatnit i v rodině při výchově dětí.

Teoretická část práce je zaměřena na dvě hlavní kapitoly. První kapitolou a stěžejním tématem této diplomové práce je finanční gramotnost. Další obsáhlou kapitolou je rodina a finanční gramotnost, v níž řeším to, co je podle mě hlavním úkolem rodičů ve výchově k finanční gramotnosti. Výchova v rodině má své nezastupitelné místo ve vývoji jedince, podobně je to i s výchovou k finanční gramotnosti, i zde má rodina své nezastupitelné mís-

to. I když se do škol zavádějí nové plány pro zvyšování finanční gramotnosti dětí, i tak má rodina stále nezastupitelnou roli v tom, jaký bude první kontakt dítěte se světem financí.

Hlavním cílem této diplomové práce je zmapování toho, jak rodiče ve Zlínském kraji přistupují k výchově k finanční gramotnosti u svých dětí. Chci zjistit, jaký je přístup rodičů ve využití prostředků k formování vztahu dětí k penězům podle vybraných faktorů (faktografických, ekonomických, počtu dětí v rodině a vnímané finanční gramotnosti rodičů). Budu se zaměřovat na vybrané prostředky, které jsou vlastní výchově v rodině, jako je kapesné a další zdroje příjmů dítěte, plánování rodinných výdajů a podpora šetrnosti dítěte. Na základě zjištěných informací o situaci výskytu jevu v populaci chci zjistit, jaká je také situace v jednotlivých rodinách.

Práce by měla přinést zmapování oblasti výchovy k finanční gramotnosti v rodině. Měla by mi pomoci nalézt odpovědi na to, jaké prostředky používá většina rodičů k tomu, aby naučila své děti správnému postoji k penězům. Aby pro dítě nebyly peníze cíl, ale prostředek k tomu, aby dítě v budoucnu bylo schopno nalézt ve svém životě uplatnění a vyhnulo se rizikům, která na ně čekají.

I. TEORETICKÁ ČÁST

1 FINANČNÍ GRAMOTNOST

Většina autorů se shoduje na tom, že finanční gramotnost je soubor znalostí, dovedností a hodnotových postojů občana nezbytných k tomu, aby finančně zabezpečil sebe a svou rodinu v současné společnosti a aktivně vystupoval na trhu finančních produktů a služeb. Finančně gramotný občan se orientuje v problematice peněz a cen a je schopen odpovědně spravovat osobní/rodinný rozpočet, včetně správy finančních aktiv a finančních závazků, s ohledem na měnící se životní situace (Balabán, 2011, s.18).

Finanční gramotnost je schopnost nebát se finančních záležitostí a vidět skutečnou hodnotu peněz. Zároveň je to také vědomí toho, že pravé bohatství je něco víc než jen peníze, a životní úspěch znamená víc než finanční úspěch (Kiyosaki, 2005, s.21).

Podle Matouška a Pazlarové (2010) se právě v podpoře finanční gramotnosti celé společnosti skrývá velký preventivní potenciál proti nadměrnému zadlužení, chudobě rodin a sociálnímu vyloučení.

V rámci projektu Odpovědný přístup k financím – podpora vzdělávání a jeho propagace (reg.č. CZ.1.07/3.1.00/37.0192) jsou na internetu k dispozici již první čtyři bezplatné virtuální kurzy, dostupné všem na webu (www.nenechsedojit.cz), v nichž se lidé mohou naučit od odborníků např. jak zvládnout hypotéku, jak nenaletět podvodníkům s rychlou půjčkou, jak postupovat, aby nezadlužovali sebe i svou rodinu. První z kurzů seznamuje s funkcí peněz, strukturou aktivních a pasivních výdajů domácností, plánováním příjmů a výdajů, s vytvořením finanční bilance domácnosti, která dá odpověď na to, jaký je vztah mezi celkovými příjmy a výdaji domácnosti a kolik peněz rodině zbývá na případné spoření či investování, seznamuje s možností bezhotovostních plateb i s tím, jak sebe i svoje peníze ochránit před riziky, která sebou elektronické bankovníctví přináší. Další on-line kurzy jsou zaměřeny na orientaci v dostupné škále investičních příležitostí, seznamují s možnostmi spoření, se způsobem, jak snížit vliv inflace na úspory. V kurzech se lidé dozvědí, jaká je aktuální nabídka bankovních účtů na českém trhu, na co si dát pozor při sjednávání smluv a jak se vyznat v bankovních termínech, mohou si zjistit rozdíly mezi různými druhy úvěrů, naučí se spočítat náklady úvěru.

V naší zemi se zatím o svých financích nejvíce přemýšlejí a nejvíce plánují, jak s nimi naloží, hlavně movití lidé. Rodiny s průměrným příjmem nebo chudé rodiny o svých financích příliš nepřemýšlí ani většinou neplánují, jak s nimi naloží, i když by to nejvíce potřebovaly (Filip, 2006, s.78).

Podle Filipa (2006) by se starost o peníze měla stát pravidelnou součástí našeho života a dokonce součástí inteligentního myšlení. Finanční gramotnost by tedy měla přinášet racionální uvažování o našich financích.

Jak uvádí Hlubinková (2008) z ekonomického pojetí vyplývá, že racionálně uvažující člověk se snaží o to, aby dosáhl co největšího užitku, neboli co největšího štěstí. Pokud ho okolnosti nutí volit z několika variant, vždy si vybírá tu variantu, od které očekává největší úspěch.

Podíváme-li se do zahraničí na to, jaká jsou nyní další témata, která se vynořují v souvislosti s finanční gramotností, tak například v Americe někteří odborníci upozorňují na skutečnost, že finanční gramotnost jedince je spojena i s jeho zdravím. Pokud člověk nemá dostatečnou finanční gramotnost, není si schopen vytvořit rezervy pro případ, že by potřeboval zdravotní péči (Braun, 2009). I když vím, že v Americe je úplně odlišný systém zdravotnictví, ve kterém si musí každý občan na lepší zdravotní péči připlatit peníze navíc, domnívám se, že toto spojení finanční a zdravotní gramotnosti budeme muset brzo začít řešit i u nás v České republice, protože pokud budeme chtít lepší péči, budeme si za ni muset připlatit.

1.1 Historie finanční gramotnosti

Z historického pohledu není finanční gramotnost v českých zemích nic nového, již roku 1930 Dr. Karel Engliš v předmluvě své knihy upozorňuje, že v demokratickém systému se všichni občané musí podílet na správě veřejných financí, protože právě občané odpovědně volí své zástupce, kteří přímo spravují veřejné finance. Finanční gramotnost tedy není novým pojmem, jen se mění obsah toho, co znamenala dřív a co znamená dnes, podle aktuálních potřeb společnosti. Dříve finanční gramotnost znamenala hlavně schopnost hospodařit se svými penězi a majetkem (Balabán, 2011, s.15).

Během období socialismu v naší zemi, přestala mít finanční gramotnost svou váhu. Socialistický stát přiděloval pracovní místa a přerozděloval platy pomocí centrálního systému. V té době finanční gramotnost znamenala hlavně hospodaření se svými osobními financemi, nebylo třeba se dále v této oblasti vzdělávat. Podle Skořepy a Skořepové (2008) stále převládá konzervativní postoj k zadlužování. Lidé spoléhali na to, že ve všech situacích se o ně stát postará.

Změna ekonomické a politické situace v České republice po roce 1989 znamenala změnu a posun v hodnotách lidí a jejich postojích. Od roku 1990 do roku 2006 probíhaly průzkumy, z jejichž výsledků vyplývá, že skoro všichni respondenti považují za důležitou věc mít spokojenou rodinu, dobré přátele, s nimiž si rozumí a navzájem si pomáhají. Na tuto orientaci na rodinný život a přátelství tedy neměly důležité společenské změny vliv. Jinak to bylo u další hodnoty, kterou je práce. Ta má daleko větší význam než před rokem 1989. Stává se hlavním smyslem života velkého množství lidí a z toho vyplývá, že práce je také důvodem, pro který vzniká řada složitých životních situací, zejména při ztrátě práce, vždyť do práce se chodí kvůli finančnímu zajištění, aby se člověk nezadlužoval, kvůli zabezpečení pro nemoc a stáří a nezávislosti na ostatních (Hejdiš-Kozoň,2009,s.62).

Pelikán (2004, s.18-19) upozorňuje na propastný rozdíl ve smýšlení společnosti před rokem 1989 a po přechodu na demokratický systém. Před rokem 1989 bylo pro tehdejší společnosti typické zacházet s dospělými lidmi jako s dětmi. Lidé v té době dostali určité jistoty k zajištění klidného a bezstarostného života, za předpokladu, že nevyčnívali z řady a poslouchali to, co jim bylo nařizováno. Bylo jim opakováno, že se nemusí mít velkou zodpovědnost, stát se o ně postará, dá jim práci, bydlení, vzdělání a zdravotní péči, za cenu že přijdou o svou svobodu a možnost vlastní volby. Úplným opakem toho, co bylo dříve, je nynější demokratická společnost, která jedná s dospělými lidmi jako s dospělými. Lidé mají plnou svobodu, ale mají i plnou zodpovědnost za svá rozhodnutí, která ovlivní jak jejich život, tak život jejich blízkých. Od dospělých se očekává přebírání zodpovědnosti za sebe i svou rodinu. Mnoho lidí tuto změnu neumí vstřebat. Nejlépe by chtěli mít všechno, svobodu v rozhodování, malou zodpovědnost a životní jistoty. Pokud se jim něco v životě nepovede podle jejich představ, tak potřebují někoho nebo něco na co to lze svést. Toto schéma chování psychologové označují jako naučenou bezmocnost.

V současné době se, pod vlivem konzumní společnosti a reklam, postoj k zadlužování velmi rychle mění. Roste ochota se zadlužovat a život na dluh se stává téměř současným životním stylem dnešní generace. Kde jinde vzít peníze na to, co druhý má a já ne. Pod tímto heslem se mnoho mladých lidí dostává do nebezpečí dluhových pastí, předlužení a exekucí. A jsou ohroženi chudobou a sociálním vyloučením.

Kdo nepřemýšlí a neplánuje finanční výdaje, může být ohrožen dluhy, a to všichni lidé, ti sociálně nejslabší i ti nejbohatší. Ze statistických údajů ovšem vyplývá, že nejvíce ohrožena případným rizikem tzv. dluhové pasti je střední třída obyvatelstva, tj. 70 – 80 % obyvatel naší republiky, která se tak přibližuje hranici chudoby.

Kiyosaki (2011) také spojuje změnu chování a postojů lidí se změnou společnosti. Průmyslová společnost se od roku 1989 kdy začal fungovat Word Wide Web začala měnit na informační společnost. Finanční vzdělávání podle něj nebylo v průmyslové společnosti důležité, protože většina lidí měla jistotu stálého pracovního místa a doživotního důchodu. Zatímco v informační společnosti, kde již pro mnoho lidí jistota stálého pracovního místa a toho, že ve stáří budou pobírat důchod, je finanční vzdělání jednou z nejdůležitějších věcí.

Nejeden z odborníků varuje, že finanční gramotnost v naší zemi není na dobré úrovni. Za možnou příčinu toho, proč tomu tak je, lze považovat i fakt, že naši rodiče, kteří většinu svého života prožili v jiném politickém režimu, nemohli získat ekonomické zkušenosti. Tyto zkušenosti jsou nyní pro mladé lidi téměř životně důležité (Skořepa a Skořepová, 2008).

Považuji za nutné neustále připomínat potřebnost finančního vzdělání a zvyšování finanční gramotnosti ve všech jejích složkách, vzdělávání po celý život. Zejména na mladé lidi, kteří ve svém věku přirozeně více riskují, často dolehnou následky jejich nepromyšleného chování a nedostatečné finanční gramotnosti, kdy několik chybných rozhodnutí pro ně může znamenat zatížení na velmi dlouhou dobu.

1.2 Složky finanční gramotnosti

Do tří hlavních složek finanční gramotnosti jsou řazeny: peněžní gramotnost, cenová a rozpočtová gramotnost. S rozvíjením finanční gramotnosti se dále pojí informační a právní gramotnost. Více se těmito pěti složkami budu zabývat níže. A jako poslední složka bývá uváděna numerická gramotnost, do níž patří především řešení matematických úloh se vztahem k financím, ale tou se zabývat nebudu. Rozvoj všech složek finanční gramotnosti je zároveň prostředkem k vytváření a posilování ekonomického, právního a politického myšlení občanů (MFČR, 2011, s.12).

1.2.1 Peněžní gramotnost

Peněžní gramotnost zahrnuje kompetence potřebné pro správu hotovostních a bezhotovostních peněz a transakcí s nimi, včetně správy nástrojů k tomu určených, jako je správa běžného účtu a dalších platebních nástrojů (Balabán, 2011, s.127).

Domnívám se, že pro každého člověka je důležitá schopnost vyznat se v toku peněz, vytvářet finanční bilanci domácnosti, stanovovat si cíle a mít dostatek sebekázně, aby svých cílů

dosáhl. Je dobré vědět, jaké má rodina zdroje peněz, v jakých termínech dostanou rodiče výplatu, kdy je nutno platit základní služby spojené s bydlením, pojistky, spoření, s kolika penězi je nutno počítat na jídlo, oblečení, benzín, stravenky apod.

Myslím, že každá rodina se dříve či později musí rozhodnout, v kterém životním období využije úvěr nebo půjčku, jaké spoření pořídit dětem, kdy začít stavební spoření nebo penzijní pojištění, zda si pořídit auto na leasing, kdy založit dorůstajícím dětem studentský účet a vysvětlit jim funkci platebních karet.

Předpokládám, že pokud se rodiče mezi sebou shodnou na tom, zač vydávat své peněžní prostředky, kdy počkat s nákupem, kdy naopak např. při slevách v obchodech nakoupit potřebné věci, a jen to, co opravdu potřebují, děti tento postup vnímají bez toho, že by se musely teoreticky učit. Jestliže jsou navíc rodiče důslední, a uvědomují si skutečné potřeby své rodiny, ubrání sebe i své děti před dravou reklamou na mnohé nepotřebné a jen módní zboží, na finanční produkty, které pro ně nejsou v dané životní situaci nezbytné.

Při dobré peněžní gramotnosti se snižuje riziko toho, že člověk nebude umět zpracovat zprávy z finančního světa a jiné informace, nepozná tak rozdíl mezi aktivy a pasivy, různými druhy investování, riziko toho, že nebude umět rozlišit mezi dobrým a špatným produktem a dobrou a špatnou radou. Člověk bez finanční gramotnosti by jen chodil do školy, stále pracoval, odváděl daně, šetřil, pořídil si dům, zaplatil dluhy a umřel chudý (Kiyosaki, 2011, s.63).

1.2.2 Cenová gramotnost

Cenovou gramotností rozumíme kompetence důležité pro to, abychom byli schopni porozumět cenovým mechanismům a inflaci (MFČR, 2011, s.12).

Předpokladem k pochopení cenového mechanismu je znalost základních ekonomických veličin, jako je trh, nabídka a poptávka (Balabán, 2011, s.239).

Podle mého každý zná z novin názory, že ceny stanovuje neviditelná ruka trhu. Málokdo však se vyzná v tomto složitém mechanismu, který má regulovat spletité ekonomické vztahy, málokdo ví, že vliv na cenu mají peníze v oběhu, nikoliv peníze uložené v bankách.

Lidé se většinou řídí cenami v tom, co budou nakupovat a co se bude vyrábět, výrobci určují jakým způsobem a z čeho se bude vyrábět a podle množství peněz u jednotlivých kupujících se zjišťuje, pro koho se vyrábí.

Právě poptávka, nabídka a cena jsou základní komponenty tržního mechanismu (Balabán, 2011, s.240).

Cenově gramotný člověk by podle mého názoru měl znát a využívat faktory ovlivňující nabídku a poptávku, aby bylo možné se na trhu co nejlépe přiblížit ideálnímu stavu tržní rovnováhy, kdy bude dostatek zboží za dostupné ceny.

Pokud jsou ceny příliš vysoké, dojde k přebytku zboží na trhu a pak ceny klesnou. Když jsou ceny příliš nízké, je brzy nedostatek zboží, což vyvolá opět růst cen. Tento tzv. tržní mechanismus působí sám bez jakýchkoliv zásahů, jeho příznivci ho považují za spravedlivý a objektivní způsob tvorby ceny (Balabán, 2011, s.243).

Samozřejmě výši cen může ovlivnit i různá konkurence, působení monopolů i antimonopolní politika státu.

Do cenové gramotnosti patří i znalost pojmu inflace, tj. znehodnocení peněz, snížení kupní síly peněz, kdy za stejnou cenu si můžeme koupit méně zboží nebo opačného pojmu deflace, při níž se ceny snižují, např. na začátku roku 2003 v České republice, nebo v roce 2005 v Japonsku. V tisku se často objevuje pojem míra inflace, protiinflační politika, diskutuje se o reakci spotřebitelů a výrobců na inflaci.

Vysoká míra inflace by mohla vyvolat i sociální nepokoje a nepříspěla by ke stabilitě politické situace v zemi, proto je nutné, aby centrální banka udržovala cenovou stabilitu (Balabán, 2011, s.264).

1.2.3 Rozpočtová gramotnost

Rozpočtová gramotnost zahrnuje kompetence nutné pro správu osobního/rodinného rozpočtu. Konkrétně se může jednat o schopnost vést rozpočet, určovat si finanční cíle a rozhodovat o umístění svých finančních zdrojů. Dále rozpočtová gramotnost zahrnuje i schopnost z finančního hlediska zvládat různé životní situace. Kromě výše popsané obecné složky zahrnuje rozpočtová gramotnost další dvě specializované složky: správu finančních aktiv, například vkladů, investic a pojištění a správu finančních závazků, mezi něž patří úvěry nebo leasing. To předpokládá, že máme v obou případech orientaci na trhu finančních produktů a služeb a schopnost jednotlivé produkty či služby mezi sebou porovnávat a volit pro sebe vzhledem ke své konkrétní životní situaci ty nejlépe (MFČR, 2011, s.12).

Ze širšího pohledu znamená rozpočtová gramotnost schopnost rozumět i pojmům veřejné finance, rozpočet, daně, rozpočtová politika, deficit státního rozpočtu, veřejný dluh. Znalost mechanismu působení těchto nástrojů pomáhá porozumět i rozpočtům na nižších

úrovních, rodinnému či osobnímu rozpočtu a jeho správě či problémům při deficitu osobního a rodinného rozpočtu (Balabán, 2011, s.270)

Mezi lidmi nejznámějším příjmem veřejného rozpočtu jsou daně, proto zde uvádím jejich stručný přehled. Mezi přímé daně patří daň z příjmu fyzických a právnických osob, daň z nemovitosti, daň silniční, daň dědická, darovací a z převodu nemovitostí. Nepřímé daně jsou daň z přidané hodnoty, daň z minerálních olejů, z alkoholu, z tabákových výrobků, daň ze zemního plynu, z pevných paliv, daň z elektřiny (Balabán, 2011, s.275).

V literatuře jsem našla zajímavý názor na to, že daně jsou nespravedlivé. Finančně gramotní lidé mají vyšší příjmy a platí menší nebo žádné daně, i když vydělávají milióny (Kyosaki, 2011, s.65).

Pro zajištění života a provozu domácnosti jednotlivce nebo rodiny v současné ekonomické situaci je důležité vytvořit si osobní nebo rodinný rozpočet, to znamená získat přehled o příjmech a výdajích, nepřekročit výdaje, vytvořit si rezervy pro nepředvídané okolnosti a zdroje pro tvorbu úspor, které jsou základem pro budoucí investice. Při tvorbě osobního nebo rodinného rozpočtu získáme přehled o příjmech a výdajích domácnosti, o možnosti snížit některé výdaje a napomůže to tomu, abychom se nedostali do dluhové pasti, to znamená nepůjčovali si víc, než můžeme zaplatit (Balabán, 2011, s.314).

Každý člověk nebo každá rodina si může sestavit finanční plán zajišťující prostředky pro splnění přání, cílů, koníčků, zabezpečení dětí, vzdělávání, zabezpečení pro stáří. Tedy finanční plán k zajištění přítomnosti i budoucnosti v souvislosti s různými obdobími života jedince nebo rodiny. Je nutné provést analýzu majetku a příjmů, analýzu rizik i analýzu cílů, abychom dosáhli finančních rezerv dostačujících pro naše plánované výdaje. Takový plán pomůže najít možnosti, jak snížit výdaje či dluhy a zajistit finanční stabilitu rodiny (Balabán, 2011, s.319).

Domnívám se, že je pro každého člověka dobré, když se naučí analyzovat svou finanční situaci, spočítá si svoje aktiva a pasiva, udělá bilanci a počítá i s tvorbou rezervy.

Málokdo však ví, co je to krátkodobá rezerva. Za takovou rezervu považují peníze, které v průběhu roku musím zaplatit, ale neplatí se každý měsíc (např. daně, předplatné, pojistné), bylo by dobré s nimi počítat v měsíčním rozpočtu, odložit si je např. na některý spořicí účet, aby byly v pravou chvíli k dispozici a aby nebylo nutno jít do kontokorentu.

Jako základní rezervu se obecně doporučuje mít odloženy peníze ve výši trojnásobku až pětinasobku měsíčních výdajů rodiny, což pro mnohé, kteří jsou zvyklí žít od výplaty k výplatě, může být skoro nedosažitelné. Správně finančně gramotní lidé počítají i se

střednědobou rezervou na plánované výdaje, např. obnovu větších spotřebičů, rekonstrukci koupelny, nové auto, studium dětí a snaží se své výdaje minimalizovat, aby na tyto věci ušetřili se správným finančním produktem, možná stavebním spořením nebo jiným druhem investice. Zaměstnaní lidé by neměli zapomínat na dlouhodobou rezervu pro případ těhotenství, nezaměstnanosti, vážnější nemoci, škody způsobené autonehodou, odchodu do důchodu. Měli by se zajímat se o přiměřené úrazové, penzijní nebo životní pojištění, popř. spolehlivé uložení úspor se zohledněním případné inflace. Myslím si, že bez finanční rezervy ve všech obdobích rodinného života znamenají nemoci i krátkodobá nezaměstnanost riziko dluhové pastí.

Informační gramotnost

Informační gramotnost je z pohledu finanční gramotnosti souhrn kompetencí nutných k tomu, aby člověk mohl přijímat, chápat a vyhodnocovat informace. A byl schopen posoudit jejich hodnověrnost, účelovost a reálnou informační hodnotu (Balabán, 2011, s.85).

Filip (2006) upozorňuje na to, že jedním z problémů dnešní společnosti je obrovský nadbytek informací. Informace většinou nejsou na jednom místě a ty, které byste potřebovali ke svému rozhodování, snadno zapadnou mezi ostatní.

Ani ekonomická psychologie nemůže opomenout, že dnešní svět je téměř v zajetí médií. Lidé se stávají závislými na přísunu informací, které souvisí se současným děním ve společnosti. Všichni však nemusí stejným informacím stejně porozumět. Některé informace mohou na některé lidi působit velmi stresově. Realita, která je nám médií prezentována vyvolává zcela jiné emoce než bezprostřední prožitek (Hlubinková, 2008, s.75).

Lidé jsou zahlceni reklamou, propagující zaručeně výhodné nákupy, produkty, půjčky. Doporučuje se nepodepisovat žádnou smlouvu na místě, vše si rozmyslet, než se definitivně rozhodneme a informovat se např. v občanských poradnách, pokud si sami nevíme rady.

Finanční dopady na jednotlivce nebo rodinu může mít i přílišná sdílnost na sociálních sítích, zveřejňování soukromých fotografií, rychlé komentáře v situaci, kdy na tom nejsme nejlépe. Vždy je namístě opatrnost a nepodceňování rizika pro rodinu nebo nezletilé děti (Balabán, 2011, s.105).

Někteří rodiče před mocí reklamy rezignují, domnívají se, že před všudypřítomnou reklamou neuniknou oni ani jejich děti, že je zbytečné se bránit, vždyť nikdo není tak silný, aby se ubránil a reklamou propagovaný produkt si nepořídil. Psychologové ovšem tvrdí, že

naopak důležitost reklamě a její autoritu dodáváme reklamě my, spotřebitelé, bez nás by byla úplně zbytečná a nezajímavá (Laniado, 2002, s19).

1.2.4 Právní gramotnost

Právní gramotnost je souhrn znalostí a informací o tom, jak funguje právní systém a jak se orientovat v oblasti platného práva. Tyto znalosti a informace jsou důležité k tomu, aby byl člověk schopný účinně prosazovat svá práva, patřičně plnit své povinnosti a kvalifikovaně se v této věci rozhodovat. (Balabán, 2011, s.328).

Lidi bez právního vzdělání děsí samotný pojem zákon, právo, právní systém. Při bližším seznámení s občanským zákoníkem, popř. obchodním zákoníkem si ovšem inteligentní jedinec udělá aspoň rámcovou představu o tom, jak asi fungují občanskoprávní a obchodněprávní vztahy.

V této kapitole své práce o výchově k finanční gramotnosti zmiňuji jen úzkou oblast právní gramotnosti, jako složkou finanční gramotnosti, tedy smlouvy o financích a finančních produktech.

Každý člověk se by se měl, ve vlastním zájmu poučit o základních náležitostech při uzavírání smluv o poskytnutí finančních prostředků, tedy smluv o půjčkách a úvěrech, před uzavřením jakékoliv smlouvy si smlouvu přečíst, nejlépe v klidu a doma, seznámit se s všeobecnými obchodními podmínkami, psanými většinou malým písmem, které se díky odkazu ve smlouvě stávají její součástí, aspoň si prolistovat zákon o spotřebitelském úvěru. Zjistit si, jaké jsou veškeré poplatky, úroky, sankce, porovnat úvěry u různých poskytovatelů.

Také by se měl každý zamyslet nad tím, jestli úvěr opravdu potřebuje. Některé půjčky nebo úvěry později přinesou zisk, např. studium v zahraničí znamená lepší možnost zaměstnání, koupě nemovitosti lepší bydlení nebo možnost výdělku při pronajímání. Je na zvážení každého, jestli si může bez rizika dovolit úvěr na dovolenou nebo luxusní auto.

Člověk by měl podrobně prostudovat příslušné smlouvy a obchodní podmínky, a neměl spoléhat na kontokorent a kreditní karty, jejichž přečerpání vede k tomu, že se octne v registru dlužníků a pak se musí obracet na nebankovní soukromé instituce, které sice poskytnou úvěr snadněji, ale úvěr je mnohonásobně dražší než u bankovního sektoru a jednání není vždy korektní. Ve smlouvách soukromých firem se často objevují vysoké

smluvní pokuty a doložka, podle níž řeší spory místo soudů rozhodci jen podle smlouvy bez podrobného důkazního řízení, které by prováděly soudy.

Líbil se mi názor, že je vhodné zkusit si úvěr nanečisto, to je odkládat si bokem peníze ve výši plánované měsíční splátky aspoň po dobu půl roku a tím zjistit, zda při svých příjmech si mohu dovolit úvěr dlouhodobě splácet, a také zjistit, že mám za půl roku již něco našetřeno.

1.3 Význam finanční gramotnosti

Význam finanční gramotnosti: „*Je mnohem moudřejší znát než být znám*“ říká David Baird (IN Pelikán, 2004). To znamená mít základní znalosti finanční gramotnosti je lepší, než o nich nevědět, být znám jako ten, kdo je zapsán v registru dlužníků. Hodně lidí netuší, že pouhé používání kontokorentu znamená zápis do seznamu dlužníků. Výše uvedené motto by se při troše uvažování dalo použít v mnoha životních oblastech. Můžeme ho zahrnout také do oblasti finanční gramotnosti. Je skutečností, že v současné společnosti se bez znalosti rozumného ekonomického chování neobejdeme. Někteří se takovému zařazení brání, odkazují na to, že snad není třeba za všech okolností myslet jen na peníze, když existují lidé, kteří jednají nezištně, zapojují se do dobrovolnické činnosti, cítí potřebu solidarity, prosociálního chování. Je pravdou, že ani takové nezištné jednání a dobrovolnická činnost nemůže plně existovat bez použití finanční gramotnosti. I dobrovolníci potřebují jíst, mohou být v tíživé sociální situaci. Jak se chcete chovat štedře a prosociálně, pokud se nalézáte uprostřed dluhové pasti, která vás táhne ke dnu? Ano nepochybuji, že jsou lidé, kteří na pokraji vlastní propasti a na dně dokážou pomáhat druhým, ale já taková nejsem a přiznejme si, kdo z nás opravdu je?

Přemýšlím-li nad tím, musím konstatovat, že pokud chci pomáhat druhým, musím mít nejprve vybudováno vlastní zázemí a mít vlastní rozum na to, abych nepodlehla vábení těch krásných bláhových hlasů reklamy, které slibují lehké zbohatnutí dostupné všem bez námahy bez rozdílu věku, pohlaví, sociální situace a navenek tvrdí, že je vše bez rizika.

Funkční gramotnost – není gramotností, jak ji obvykle chápeme, ale je to způsobilost člověka realizovat různé úkoly, které jsou potřebné pro civilizovaný život v dnešní době. Jedná se o vybavenost v literární oblasti, gramotnost v oblasti dokumentové a numerické, tedy nejen schopnost číst, ale také schopnost chápat složitější text, vyplňovat formuláře, poro-

zumět grafickému zobrazení a tabulkám atd. Podle výzkumů bylo zjištěno, že ve vyspělých zemích Evropy je cca 10% dospělých lidí funkčně negramotných, přestože povinnou docházku do školy absolvovali. Česká republika se zúčastnila druhého mezinárodního výzkumu gramotnosti dospělých (SIALS), který probíhal v roce 1998. Podle výsledků tohoto výzkumu je úroveň funkční gramotnosti českých dospělých na srovnatelné úrovni s dalšími vyspělými zeměmi. (Průcha, Walterová, Mareš, 2003).

2 RODINA A FINANČNÍ GRAMOTNOST

Rodina jako základní článek téměř všech současných společností je nejdůležitějším místem pro předávání hodnot z jedné generace na druhou. Zároveň lze pojem rodina chápat také jako jednu z hodnot lidské společnosti. Rodina je malá neformální sociální skupina, kterou tvoří jedinci spojení pokrevními, manželskými a adoptivními vztahy (Klapilová, 1996, s.27).

Podle Smutkové (2007, s.20) je nejstabilnějším modelem rodiny rodina tvořená rodiči a dětmi tzv. nukleární rodina. Jako další formy soužití uvádí nejčastěji domácnost ženy a dětí po rozvodu, kdy otec navštěvuje své děti jen občas. Existují však i další způsoby rodinného života jako je rodič s dětmi nebo rodiny doplněné o nevlastního otce nebo matku, soužití tří generací nebo rodina s adoptivními dětmi.

Ať je forma rodinného soužití jakákoliv, z pohledu dítěte je rodina nejdůležitější skupinou, v níž mají největší odpovědnost za jeho výchovu rodiče. V rodině se dítě učí základním morálním hodnotám, na základě kterých se staví ke světu a ke všemu dalšímu, co jej v životě potká (Eyre a Eyre, 2007, s.11).

V následujících řádcích se budeme zabývat hlavně dobře fungujícími rodinami, nebudeme se na problematiku finanční gramotnosti v rodinách dívat z pohledu rodin dysfunkčních nebo jinak než ekonomicky znevýhodněných.

Ve fungujících rodinách je základním předpokladem předávání vědomostí a hodnotové orientace dobře fungující komunikace mezi jednotlivými členy rodiny. Jak uvádí Plánava (2000, s.201) rodiče při komunikaci vystupují především v roli koordinátorů, každé z dětí může vyjádřit svůj názor při projednávání problémů. Při společné komunikaci mezi členy rodiny se děti přirozeně učí empatii, která je potřebná pro to, aby se prohlubovaly vzájemné vztahy mezi členy rodiny, posilovalo se sebevědomí dětí a podporovala se odpovědnost dětí za vlastní činy a za vlastní rozhodnutí.

Domnívám se, že právě odpovědnost za vlastní rozhodnutí a za vlastní činy je jedním z nejdůležitějších předpokladů k tomu, aby dítě v dospělosti mohlo převzít plnou zodpovědnost i za své finanční rozhodování. Dále si myslím, že rodina je pro dítě tím nejlepším místem, kde si může vyzkoušet hospodaření s penězi třeba na vlastním kapesném.

Neměli bychom zapomínat na to, že většina osobních a finančních rozhodnutí vzniká pod vlivem ostatních členů rodiny (Braun, 2009). Například i při zajišťování běžných každo-

denních životních potřeb, jako je jídlo a bydlení, se i v dospělém věku řídíme vzorem z původní orientační rodiny a nevyhneme se tomu ani při vlastním finančním rozhodování.

2.1 Typologie rodin

Z hlediska finanční gramotnosti, se v souvislosti s typologií rodin většina autorů zabývá takzvaným socioekonomickým statusem rodiny. Který dále ovlivňuje všechny děje v rodině, zároveň je nízký socioekonomický status velkým rizikovým faktorem pro to, aby se rodina dostala do problémů. Jak je obecně známe z poradenských příruček téma peněz, pokud jsou většinou ve zdravých rodinách nevyvolává, konflikty, ale pokud peníze nejsou, tak jsou je toto téma považováno za rizikový faktor, který vede ke zhoršování vzájemných vztahů. Dále o socioekonomický status rodiny v další podkapitole.

2.1.1 Socioekonomický status rodiny

Podle Matouška (2010, s.81) měřítkem finančního stavu rodiny může být úroveň příjmů a úroveň spotřeby rodiny. Za spolehlivější údaj se v této oblasti považuje tzv. socioekonomický status rodiny. Socioekonomický status totiž kromě příjmů a výdajů rodiny zahrnuje i další faktory jako jsou vzdělání rodičů či jejich zaměstnání.

Důvod, proč se zabývám socioekonomickým statusem rodiny jako jedním z dalších faktorů, které ovlivňují zasahují i do tématu finanční gramotnosti, je ten, že jak uvádí Matoušek (2010, s.82) někteří autoři zdůrazňují vliv stresu, který doprovází běžný každodenní život rodiny s nízkým socioekonomickým statusem. Vliv tohoto stresu se pak promítá i do zhoršené péče o děti. A nezůstává jen u toho, nedostatek financí a možností jak si tyto finance obstarat s sebou přináší i špatné fyzické prostředí, například nevyhovující bydlení. Popřípadě nemožnost uspokojení základních fyzických potřeb, jako jsou dostatek jídla a tepla.

Nízký socioekonomický status rodiny přináší dětem žijícím v této rodině zvýšená rizika, jak z hlediska jejich tělesného a duševního vývoje, tak i z hlediska jejich budoucího zařazení do společnosti. Dokonce se uvádí, že děti z těchto rodin se častěji potýkají s depresemi, přejídáním a dalšími psychickými problémy než jejich vrstevníci. Rozdíly jsou prokázány i v dalších oblastech života. Rozdíly jsou v rozvoji řeči, dále děti z rodin s nízkým socioekonomickým statusem dosahují horších školních výsledků a mají horší výsledky i v testech rozumových schopností (Matoušek, 2010, s.82).

Každému občanu žijícímu v ČR s trvalým pobytem na území státu by měl stát zajišťovat určité životní minimum. Toto minimum je obecně zajišťováno v rámci sociální péče státu bez závislosti na výsledcích práce. To znamená, že musí být zajištěno i občanovi, který nemá možnost opatřit si životní prostředky vlastní prací. Míra solidarity státu by měla být vždy individuálně optimalizována tak, aby solidarita nepotlačovala zásluhovost a nevytvářel se prostor pro sociální parazitismus. Distribuce vytvořených společenských hodnot by měla být nastavena tak, aby růst bohatství bohatých nebyl na úkor prohlubování chudoby chudých (Durdisová, 2005, s.11-12). Což je zajímavá myšlenka, ale jeví se mi, že v praxi je nutné stále apelovat na to, aby každý jedinec měl základy finanční gramotnosti, jinak může nastat situace, že začne být nejen závislý na sociálních dávkách, to je ještě ta lepší varianta. Ale mnoho lidí, kvůli dluhové pastí, nedosáhne na sociální dávky protože mají zdánlivě vysoký finanční příjem, který je jim však okamžitě odebrán, takže mnohdy jsou nuceni žít na pokraji chudoby, mimo dosah pomoci sociálního systému.

Státní podpora nemajetným rodinám je v ČR upravována zákonem č.110/2006 Sb., o existenčním a životním minimu. Životní minimum je podle tohoto zákona definováno jako: „*minimální hranice peněžních příjmů fyzických osob k zajištění výživy a ostatních základních osobních potřeb.*“ Existenční minimum je definováno: „*minimální hranici příjmů osob, která se považuje za nezbytnou k zajištění výživy a ostatních základních osobních potřeb na úrovni umožňující přežít.*“ Aktuální výše životního i existenčního minima je každoročně upravována nařízením vlády.

2.2 Výchova v rodině

Podle Klapilové (1996) se lidé výchovou vždy připravovali na své budoucí společenské působení a pro určitá povolání. Výchovu a vzdělávání nelze oddělit od sociálních otázek a zužovat je jen na tradiční školní pedagogiku. Právě sociální pedagogika má ze všech věd nejbližší k tomu, aby překračovala tradiční školní pojetí pedagogiky a mohla tak ovlivňovat nejbližší životní prostředí jedince, rodiny či jiných sociálních skupin.

Výchova je záměrné, víceméně systematické rozvíjení citových a rozumových schopností člověka, utváření jeho postojů, způsobu chování, v souladu s cíli dané skupiny a kultury (Hartl, Hartlová, 2010).

Podle Malacha (2007, s.89) se rodina má spolupracovat a plnit tři základní výchovné funkce, funkci individualizační, socializační a multikulturační, a to svými zvláštními výchovnými postupy. Na začátku rodina plně utváří, později se spolupodílí zároveň s jinými výchovnými institucemi, zejména školou a středisky volného času, na vzniku a vývoji požadovaných individuálních kvalit jednotlivce. Cílem je umožnit dítěti plnohodnotný a šťastný osobní život, formovat jeho způsobilost zastávat základní sociální role – tj. jeho roli občana, pracovníka i rodiče atd.

Za důležitou věc považuje Malach (2007, s.90) skutečnost, že si řada rodičů svou roli vychovatele plně neuvědomuje a teorie o cílech výchovy a jejím plánování v prostředí rodiny pokládá za druh osvěty, kterým se nemusí zabývat. Tito rodiče zužují svou rodičovskou roli jen na péči o základní potřeby dítěte, tj. na péči o jídlo, oblečení, bezpečnost a ze sociálních potřeb uznávají např. lásku.

S tím, co zde vyslovuje pan Malach, nemohu úplně souhlasit. Na jedné straně sice existují rodiče, kteří se starají jen o to, jak jejich rodičovství vypadá navenek a zajišťují svému dítěti základní potřeby, ale na druhé straně existuje i řada rodičů, kteří se zajímají o to, jak co nejlépe své děti vychovávat a snaží se stanovovat si výchovné cíle podle situací, v nichž se zrovna nalézají. Důkazem toho, že je spousta rodičů, kteří vnímají svou roli rodiče zároveň u jako roli hlavního vychovatele a nenechávají vše na ostatních institucích, by mohlo být i to, jaký je zájem o celou škálu naučných až populárních článků o výchově dětí.

Malach (2007, s.92) uvádí, že už samotnou rodinu můžeme považovat za prostředek výchovy. Pokud se zaměří do hloubky, definuje jako prostředky rodinné výchovy pedagogizované rodinné prostředí, výchovné metody, výchovné formy, kulturní artefakty a média, sport.

Ve správném výchovném prostředí rodiny existují podle Malacha (2007, s.92-93) tyto znaky:

1. Autorita rodičů
2. Stanovování výchovných cílů (nejen prostá péče)
3. Vyčlenění času a peněz na výchovu dětí
4. Režim upravující práva a povinnosti členů rodiny
5. Pověřování dětí odpovědností za určité povinnosti
6. Spolurozhodování o společných záležitostech rodiny

7. Poskytování kapesného na osobní výdaje dětí
8. Řešení problémů vyjednáváním, nikoliv násilím
9. Spolurozhodování o volném čase dítěte, sebevýchova
10. Respektování práva dítěte na volbu budoucího povolání

Dále Malach (2007, s.89) rozděluje výchovné metody podle cílů a obsahu výchovy na tyto skupiny:

1. Metoda vysvětlování a přesvědčování
2. Metoda cvičení a navykání
3. Metoda příkladu
4. Metoda hodnocení procesu výchovy i jeho cíle
5. Metoda sebevýchovy

Velký důraz dává Malach na metodu osobního příkladu.

V rodině se zrcadí celkový stav naší společnosti, který narušuje plnění její výchovné funkce. Nejpodstatnějšími problémy jsou nedostatek času rodičů věnovaného dětem, snižování počtu dětí v rodině i nestabilita současných rodin (Malach, 2007, s. 98).

Malachovy názory potvrzují i jiní autoři, např. Eyre a Eyre. Podle nich rodiče vědí o důležitosti své role při výchově dětí, nespolehají na náhodné výsledky nebo pocity, vědí, že ne vždy jsou zájmy jejich dětí v souladu s požadavky společnosti. Mají zkušenost s tím, že úspěch ve výchově znamená stanovení jasných pravidel, jednotného postupu obou rodičů a své hodnoty dětem předávají vlastním příkladem. (Eyre a Eyre, 2007, s.7).

Snaží se naučit děti poctivému chování hlavně osobním příkladem a neustálým vysvětlováním správnosti nebo nesprávnosti chování dětí. (Eyre a Eyre, 2007, s.21).

Je těžké mít odvalu k děláni správných věcí, někdy to ostatní mohou považovat za zbabělost. (Eyre a Eyre, 2007, s.33).

Najít odvalu zkusit znovu něco, co se nepovedlo, patří ve vzpomínkách na dětství k věcem, které se pamatují jako odvážné chvíle. (Eyre a Eyre, 2007, s.35).

Děti si zaslouží stejný respekt a úctu jako dospělí, proto je nutno se k dětem chovat s respektem a vše jim vysvětlovat. (Eyre a Eyre, 2007, s.102).

Láska k dětem má být bez podmínek, je nutné pojmenovat špatné chování, ale jasně dávat najevo, že je máte rádi. (Eyre a Eyre, 2007, s.111).

Důležitými hodnotami jsou vlídnost a srdečnost, která zahrnuje i empatii a odvážnost. (Eyre a Eyre, 2007, s.132).

Při pozorování sporů dětí s kamarády se získá skutečná představa o chování dětí, k tomu, abychom je mohli lépe učit, jak se mají chovat. (Eyre a Eyre, 2007, s.135).

Někdy nahrazujeme vztahy se sousedy nebo některým s rodičů tím, že plníme každé přání dětí a něco jim koupíme místo toho, abychom byli doma, hlavně ve městech (Laniado, 2002, s13).

Výchova jako lidská činnost se liší od ostatních činností tím, že člověk chce ovlivnit určitým způsobem ostatní, s nimiž žijeme, je to sociální činnost mezi lidmi. Vychovatel je ten, kdo vychovává a edukant nebo také chovanec, objekt výchovy, adresát výchovy je ten, který je vychováván (Brezinka, 2001, s.51).

Vychovatel chce, aby se edukant stal osobností s požadovanou kvalitou schopností, dovedností, znalostí, způsobů chování, přesvědčení. Psychické dispozice jsou různé druhy připravenosti k prožívání a způsobům chování. Hlubinný základ zážitků a činů je možné zjistit pozorováním vlastních duševních prožitků a pozorováním jiných (Brezinka, 2001, s.51).

Vychovatel chce, aby edukant získal určité pozitivní dispozice, nebo je udržel, rozvinul, popř. chce oslabit a odstranit špatné dispozice, nebo zabránit vzniku špatných dispozic (Brezinka, 2001, s.52).

Výchova má kultivovat edukantovu duši, aby nabyla definitivní podobu podle představ vychovatele, je to snaha člověka změnit (Brezinka, 2001, s.52).

Cíle výchovy nejsou vychovatelům vždy jasné. Často jsou to jen znalosti, stanoviska, postoje, které má vychovatel. Jinde je výchovný cíl neurčitý, přesto může vychovatel považovat své jednání za vhodný prostředek výchovy. Výchovná činnost bývá často chápána jako tradiční jednání, aniž by vychovatel řešil souvislost mezi příčinou a účinkem (Brezinka, 2001, s.53).

Pedagogika je závislá na hodnocení, světovém názoru, jako nauka pro vychovatele nemá jen popisné výpovědi, aby splnila svůj účel, musí obsahovat hodnotové úsudky, normy a

pokyny k jednání dle světonázorového stanoviska. Aby neměli vychovatelé pochybnosti a plnili své úkoly, potřebují pevnou orientaci a nikoliv neustálé zpochybňování (Brezinka, 2001, s.32).

Brezinka (2001) tvrdí, že výchova slouží ve všech společnostech k udržení existujícího řádu, v němž platí její světový názor a morálka. Člověk dle něj má největší jistotu, když nezná jiné pojetí smyslu života nebo jiný způsob považuje za nesprávný. Vzhledem k dnešní globalizované a propojené společnosti nemohu zcela souhlasit s názorem, že pro každého člověka je největší jistota, když nezná jiné pojetí smyslu života. Naopak se domnívám, že je důležité znát různé pohledy na smysl života, aby si člověk mohl svobodně vybrat dle svého životního přesvědčení. Bez svobodného výběru bychom jen těžko přebrali odpovědnost za svá rozhodnutí, svůj život a život své rodiny.

Podle Pelikána musíme při výchově děti myslet nejen na okamžiky, které právě prožíváme, ale hledět i do budoucnosti na dobu, ve které budou žít naše děti, a pro tuto dobu děti připravovat. Obecná pravidla morálky lidé hledají už od biblických dob. Mnohé z těchto pravidel jsou stále uznávanými, platnými a přetrvávajícími hodnotami, k nimž má být člověk vychováván, i když každá doba svá pravidla výchovy neustále řeší a různě modifikuje (Pelikán, 2004, s.9).

Výchova není všemocná, velmi významný vliv má i dědičnosti a prostředí. Celý svět kolem nás ovlivňuje naše životní podmínky, vytváří naše zkušenosti, které vedou k tvorbě, vývoji a změnám našich názorů, postojů i vztahů (Pelikán, 2004, s.9).

V dnešní produktivní společnosti je velký tlak na výkon, který je rozhodující pro určení hodnoty člověka. Výkonnější zaměstnanci, výkonnější sportovci jsou více ceněni. Zatím tato zásada neplatí obecně, ale všeobecný trend, který se dostává stále více do podvědomí lidí, je nutnost stále se hnát dopředu, mít úspěch, oceňovat jedince s vyšším výkonem (Pelikán, 2004, s.10-11).

V dnešní době se propaguje pragmatický přístup k životu, snaha vydělat co nejvíce peněz s co nejmenší námahou, jednat účelně, dosáhnout v co nejkratší době svého cíle. Tato snaha zasahuje nejen mladé lidi a jejich rodiny, jistě sami někoho takového známe (Pelikán, 2004, s.12). Což může být taky jeden z mnoha faktorů, který motivuje lidi k tomu, aby za účelem rychlého zbohatnutí více riskovali. Lidé kvůli tomu mohou zapomenout, na nutnost důkladně si veškerá závažná rozhodnutí promyslet a uvažovat i nad důsledky, které by mohly v případě neúspěchu nastat.

Chceme vlastnit a přestáváme žít smysluplně, jsme vlastněni věcmi, protože za důležitější se v dnešní době považuje něco mít, než skutečně být člověkem a s lidmi žít. Čím víc věcí např. aut, chat, chalup, televizorů, přehrávačů, vlastníme, tím častěji jsme jejich otroky, věci vlastní nás. Spěcháme, abychom nezaostali, ale nežijeme svůj život, jsme poháněni věcmi, lidmi, okolnostmi, sami sebou, snahou vše stihnout, všude být, všechno mít (Pelikán, 2004, s.17).

V dnešní době je hodně lidí zralých snad po fyzické nebo intelektuální stránce, ale sociálně nezralých. Názory na to, kdy je člověk sociálně zralý, se různí. Pelikán považuje za rozhodující pro dosažení sociální zralosti schopnost a ochotu převzít zodpovědnost. Podle jeho zkušeností někteří jedinci nemusí být zralí ani v důchodovém věku, pokud se u nich projeví rysy infantilnosti dané nejen geneticky a prostředím, ale také dané v podmínkách rodinné výchovy takového jedince (Pelikán, 2004, s.19).

Za další vliv, který působí na to, aby se jedinec vzdal nároku na samostatné myšlení a jednání a schopnosti k převzetí odpovědnosti, považuje Pelikán silný vliv médií, zejména televize, rozhlasu a tisku (Pelikán, 2004, s.21). Přidala bych ještě vliv internetu a zvláště potom dnešního fenoménu sociálních sítí a zveřejňování svého soukromého života na síti. Na jednu stranu se chce každý prezentovat jako jedinec, který je něčím výjimečný, něco umí nejlíp, nebo má něčeho nejvíc, na druhou stranu podléháme konformním tlakům reklamy a nutnosti mít to samé, co ostatní, přizpůsobit se jim, zařadit se mezi ty, co jsou „in“.

Schopnost přizpůsobit se normám školy a požadavkům jednotlivých učitelů vyjadřují podle Pelikána i školní známky, neboť školní prospěch, který mnozí považují za nejdůležitější ukazatel úspěšnosti žáka, často ukazuje jen na tzv. školskou zdatnost žáka (Pelikán, 2004, s.22). Podle mého názoru jedinci s výbornými výsledky ve škole nemusí vždy být těmi, kteří se pak dobře uplatní v praktickém životě, naopak kvůli jejich sociální nezralosti mají v zaměstnání často potíže.

Podle Pelikána problém s adaptibilitou není jednoduchý. Určitá přizpůsobivost je nutná pro každého jedince, který chce žít ve společnosti. Při překročení hranic adaptability již jedinec přestává být sám sebou (Pelikán, 2004, s.23).

Štěstí je závislé na úhlu našeho pohledu na život a věci kolem. Někdo vidí své štěstí v uspokojení, klidu, pocitu užitečnosti, jiný v zábavách, materiálním zabezpečení aj. Podle výzkumů jsou dva aspekty štěstí, emocionální a kognitivní. Štěstí je uvědomělý subjektivní

prožitkem uspokojení životem provázený silnějšími kladnými emocionálními stavy (Pelikán, 2004, s.29).

Kdo je schopný reálně posoudit situaci, může hledat uspokojení v v situaci, která objektivně vzato je velmi neuspokojivá. Záleží na každém, zda prožije štěstí. Někdo se mu přímo brání a vžívá se do role smolaře, ukřivděného a možná právě v podobném postavení může paradoxně být šťasten, když je centrem zájmu ostatních se svým neštěstím, svými problémy a nemocemi, pokud jej nelitují ostatní, může se litovat sám (Pelikán, 2004, s.30).

Vzájemné lidské vztahy v prostředí, v němž se děti a mladí lidé pohybují, mají nezastupitelnou roli ve výchově k mezilidským vztahům. Každého jedince více ovlivňuje osobní zkušenost než jakákoliv slova. Vztahy jsou velice citlivá oblast, měli bychom na tuto oblast komunikace ve vztazích při výchově dětí dávat velký pozor. Rovněž podle Pelikána je osobní příklad jeden z nejvýznamnějších výchovných prostředků. Je nutné sledovat vzájemné vztahy mezi dětmi a taktně je ovlivňovat, vést děti k toleranci, úctě k druhému, ochraně slabších, tím nepřímo k osobnímu pocitu štěstí (Pelikán, 2004, s.33).

Když se jedinec dostane do stresové situace, necítí podporu ostatních, jeho pocit distresu se zesiluje. Každý má jako jednu ze základních lidských potřeb potřebu bezpečí, mít se kam a ke komu uchýlit, když se necítím dobře. Největší distres pociťují bez duševního zázemí právě děti (Pelikán, 2004, s.34).

2.2.1 Předávání hodnotové orientace a postojů

Výrost (2008) uvádí, že postoj byl dominantní předmět sociální psychologie v prvním období jejího vývoje, tedy v letech 1908-1945. Postoje ovlivňují naše chování. I když tento vztah není tak jednoduše přímočarý, jak se předpokládalo, stále patří k základním předpokladům sociálně psychologického uvažování. Vnitřní zdroje, naše přesvědčení, city a předešlé zkušenosti předurčují naše konání. Nejsme jen pasivní hračkou sil, působících na nás z našeho prostředí.

Jedním z hlavních a také nejstarších témat sociální psychologie je zkoumání postojů. Jeho důležitost spočívá v tom, že se předpokládá, že naše postoje řídí naše chování. V nejširším slova smyslu je studium postojů důležité pro náš společenský život. Většina současných autorů definuje postoje jako psychologickou tendenci vyjádřenou hodnocením určité entity s určitou mírou souhlasu či nesouhlasu (Hewstone, Stroebe, 2006).

Klasické pojetí postoje bylo jako vztahu člověka k hodnotám, toto hodnocení však zpřesnil G. W. Allport (1935): „*Postoj je mentální a nervový stav pohotovosti, organizovaný zkušeností, vyvíjející direktivní nebo dynamický vliv na odpovědi individua vůči všem objektům a situacím, s nimiž je v relaci.*“

Postoje nám pomáhají, abychom odhalovali objekty a události v našem okolí, přičemž postoj k objektu nám šetří energii, kterou bychom pokaždé vynakládali do přemýšlení o tom, jak se máme k objektu zachovat při každém dalším setkání s ním (M. B. Smith a kol., 1956 IN Hewstone, Stroebe, 2006).

Postoj má tři komponenty: kognitivní, afektivní a akční. Díky tomu jsou rozlišovány tři druhy postojů. Jsou to: mínění, nebo-li verbalizované postoje, dále akční postoje, které se mohou projevat jak verbálně, tak i neverbálně, a nakonec to jsou spontánní verbální postoje (Musil, 2005).

„*Mít vůči něčemu postoj znamená zaujmout vůči nějakému objektu, jímž může být cokoli (věc, událost, idea, bytost a podobně), hodnotící stanovisko. V duchu tohoto pojetí jsme označili postoje jako hodnotící vztahy.*“ (Nakonečný, 2009, s.240).

Tím, že zaujímáme vůči objektům hodnotící vztahy, tak jim zároveň přiřazujeme i určitou hodnotu, hodnotíme, zda je něco z našeho pohledu dobré či špatné, prospěšné či neprospěšné atd. (Nakonečný, 2009).

Některým postojům přiřazujeme specifické názvy podle toho, o jaký objekt postoje se jedná. Postoje ke společenským skupinám se nazývají předsudky, postoje k sobě můžeme nalézt pod názvem sebehodnocení a postoje k abstraktním entitám se nazývají hodnotami (Hewstone, Stroebe, 2006).

Dítě ještě v předškolním věku vědomě i nevědomě získá vlastní hodnoty od vrstevníků, z televize i z rodiny, i když se rodiče nesnaží předat jim své vlastní hodnoty. (s.10 Eyre)

Na děti má hlubší vliv to, co se naučí doma, jak pozitivního tak negativního, než cokoliv co se naučí ve škole nebo kdekoliv jinde. (Eyre a Eyre, 2007, s.10).

Všeobecně přijatelné a uznávané hodnoty prospívají tomu, kdo je uznává, i tomu, s nímž se podle těchto hodnot jedná. (Eyre a Eyre, 2007, s.12).

„Pro hodnoty a další prospěšné vlastnosti platí, že je získáváme tím, že je rozdáváme.“
(Eyre a Eyre, 2007, s.13).

2.3 Formování vztahu dítěte k penězům v rodině

Potřebujeme-li, aby náš názor byl tak účinný, jak čekáme, musí obsahovat tři prvky:

1. Popis chování, které nemůžeme tolerovat
2. Vyjádření pocitů, které v nás chybné chování probouzí
3. Vysvětlení důsledků takového chování (Laniado, 2002, s43).

I při dobrém úmyslu záleží na načasování a volbě slov. Není snadné mluvit s dětmi o penězích, ale v nynější době je to stále více třeba, vždyť peníze na bankovních účtech nejsou vidět a úvěr není omezen. (Laniado, 2002, s17).

Velmi silné hodnoty jsou samostatnost a výkonnost. Nesamostatní lidé často zraňují druhé svými výčitkami a obviněními. Samostatný člověk pomůže sobě i druhým. Kdo by se stále nesnažil uskutečnit, co je v něm nejlepší, může v těžké situaci selhat a tím nepřímo zranit okolí. Samostatní lidé jsou odpovědní i za negativní věci, které se staly, obvinění unesou, nesmí ovšem ztrácet naději a stát se defenzivními. Z hrdosti nad svou samostatností a tím, co jsme dokázali, roste naše sebedůvěra a naše individualita. Jinak musíme následovat druhé a přizpůsobit se. (Eyre a Eyre, 2007, s.55).

Ve vztahu k penězům si sami musíme uvědomit, kam peníze řadíme ve svém žebříčku hodnot a jaký k nim máme vztah, zda je utrácíme, hromadíme, užíváme, šetříme, rozdáváme. (Laniado, 2002, s10).

Konflikty kvůli mezi rodiči a dětmi na téma peníze nevznikají kvůli ideálům, ale z prostých důvodů, kvůli hračce, poslednímu céděčku nebo kapesnému. (Laniado, 2002, s11).

Dětem nedokážeme nic odmítnout, když se objeví vzpomínky na zklamání, která jsme v dětství museli přestat a na lítost, že jsme nemohli to, co ostatní měli dovoleno. (Laniado, 2002, s12).

V raném věku je nutné stanovit meze, které formují lidskou osobnost a umožňují mladým lidem, aby si později sami stanovili meze a dodržovali je. (Laniado, 2002, s23).

2.3.1 Napodobování chování rodičů

Pokud chceme děti učit vztahu k penězům, měli bychom si v první řadě uvědomit, jaké jsou naše vlastní postoje, protože děti jsou velmi vnímavé, pozorují nás, poslouchají a všechno si zapisují do své paměti. Na základě svých pozorování našeho chování si vytvářejí představu o tom, co pro nás znamenají peníze (Laniado, 2002, s.8). I když se tato poučka opakuje ve všech oblastech výchovy dítěte, stále se mi zdá, že se na ni snadno zapomíná. Potom se díváme situacím, kdy nám dítě přehraje situaci, a my se vidíme, dítě totiž přesně použije naše slova a naše gesta.

Pohoda a klid je pro děti důležitá, dává jim pocit bezpečí. Proto je důležitou hodnotou mírumilovnost a schopnost ovládat své emoce. (Eyre a Eyre, 2007, s.45).

Je nutné učit děti sebekázi, což znamená umět se motivovat, ovládat náladu, i když je to těžké, nemlsat apod. Rodiče by se neměli bát ukázat dětem svou střídmost a svou vlastní spolehlivost. (Eyre a Eyre, 2007, s.94).

2.3.2 Kapesné

Klimeš (2007, s.32) *„kapesné jsou peníze, které patří výlučně dítěti.“* *„Můžeme si s dětmi povídat o tom, jak se nakládá s penězi, ale nekritizujeme je za to, jak naloží s kapesným. To je jejich věc, která jim pomáhá navodit vlastní autonomii.“*

Většina autorů knih o výchově dětí vyzdvihuje přínos kapesného hned z několika důvodů. Jako hlavní důvod uvádí, že dítě pomocí kapesného a možnosti hospodařit s vlastními penězi získává autonomii, svobodu a jistotu. Dále pak většinou uvádějí praktické věci pro přidělování kapesného, kapesné může pomoci vnější motivaci, může být také dobrým prostředkem pro některé výchovné situace. Zároveň by však kapesné nemělo nikdy sloužit k zastrasování nebo zesměšňování dítěte, protože by to mohlo v pozdějším věku vést ke strachu z rozhodování o penězích, což je jedna ze základních kompetencí nutná k tomu aby byl člověk v dospělosti finančně gramotný.

2.3.3 Další zdroje příjmu dítěte

Podle zkušenosti ověřené věky i zkušeností je individuální i společenské štěstí spojeno s chováním podle morálních zásad. Děti zjistí tuto souvislost metodou pokusů a omylů. Nepříjemné pocity ze špatného chování a selhání je mohou přivést k poznání základních hodnot a lepšímu přístupu k životu. (Eyre a Eyre, 2007, s.9).

2.3.4 Podíl na plánování rodinných výdajů

Když dáme dětem příležitost se rozhodovat, zlepší to jejich samostatnost a sebedůvěru. (Eyre a Eyre, 2007, s.57). Myslím si, že by se děti měly podílet i na plánování rodinných výdajů a rozhodování o nich, popřípadě přispět na společnou věc ze svého kapesného, pak si výsledné věci budou více vážit a mít z toho větší radost.

Cvičením od raného věku mohou děti získat vnímavost a nesobeckost. (Eyre a Eyre, 2007, s.119). Předpokládám, že zejména ve větší rodině se musí plánovat výdaje prospěšné silnějším i slabším, často je zapotřebí se rozdělit. Pokud se slabšímu dostane více, musí se dítě naučit tolerovat i tuto skutečnost.

Nemusíme se bát dát dětem odpovědnost a vychovávat je tak, aby si všimly problémů druhých lidí (Eyre a Eyre, 2007, s.120). Už od dětství máme možnost dítě učít, že na světě nejsme jen mi, ale jsou tu i lidé, kteří nemají ani na své základní životní potřeby, a to že mi máme peníze neznamená, že je budeme mít i v budoucnu. Myslím si, že je důležité učít děti tomuto všemu, opravdu již od mala. Jsou různé možnosti. Například adopce na dálku, kde dítě může podporovat svého vrstevníka, ve vzdělání a může mu psát dopisy, se mi jeví jako dobrá varianta.

2.4 Stádia vývoje dítěte vzhledem k uvědomování si hodnoty peněz

Podle Sigmunda Freuda se vztah k penězům vytváří již od prvních let života dítěte. Přičemž až do počátku dospívání je představa o penězích podobná představě o kouzelném klíči, kterým můžeme otevřít dveře ke splnění všech svých přání, a souží jen k okamžitému použití. Hodnota přisuzovaná penězům, které je potřeba vynaložit na koupi nějakého předmětu, je tím větší, čím je silnější touha vlastnit tento předmět (Laniado, 2002, s14).

2.4.1 Batolecí věk

Reklamy útočí již na tak malé děti, a již v prvním období vzdoru může docházet i ke konfliktům ohledně toho co se koupí a co ne. Často býváme svědky toho, že dítě v nákupním vozíku objeví při čekání v řadě nějakou hračku nebo sladkost na stojanu o pokladny a začne ji vyžadovat nejdříve tiše, pak stále hlasitěji, až se úplně vzteká a rodič nevydrží a povolí. Tím mu dá signál, že dostane, co chce, pokud to bude na správném místě a se správnou intenzitou hlasu.

2.4.2 Předškolní věk

V období předškolního věku se nám dítě ve vztahu k penězům může jevit egoistické.

Podle Laniada se nejedná se o egoismus, ale egocentrismus. Tento termín užívá slavný švýcarský psycholog Jean Piaget a označuje jím obtíže malého dítěte, který si má představit, co prožívá ten druhý.“(Laniado, 2002, s27).

2.4.3 Mladší školní věk

V mladším školním věku je nutno přijímat přání dítěte tak, jak očekáváme od druhých, že budou reagovat na naše přání. Potvrdit, že má pravdu, když si vybralo právě tuto krásnou hračku, ale vysvětlit, že je zapotřebí v této době nakoupit např. potraviny a proto hračku nekoupíme. Podle Laniada často stačí dítěti pocit, že jsme pochopili jeho přání a přestane se agresivně prosazovat.(Laniado, 2002, s37).

Pokud má dítě doma spousty hraček a my mu sdělujeme, že jiní jsou na tom hůř, nebo že za našich mladých let tolik hraček nebyvalo, nemá to pro dítě význam. Děti až do 9 let nemají přesný pojem o čase a těžko se vžívají do situace před mnoha lety odlišné od té nynější.(Laniado, 2002, s39).

2.4.4 Starší školní věk

Musíme dbát na zásadu přiměřenosti věku dítěte. Nelze využívat nyní používané vzdělávání finanční gramotnosti jako u dospělých, je nutno vybrat pojmy, kterým rozumí, popř. je učít hrou. Není dobré děti strašit, to by mohlo vést k tomu, že se budou v dospělosti obávat samostatně rozhodovat v oblasti svých financí.

„Líní rodiče“ (najít knížku) pokud děti něco chtějí, tak ať si to sami zajistí, a tím se mohou učit samostatnosti. Šťastné dětství jim nevyrobíme tím, že jim koupíme vše, na co si vzpomenou, ale tím že jim dáme příležitost k vlastní iniciativě a přitom jim dáme i jistotu, že v nás mají stále oporu a že důvěřujeme jejich úsudku. Pokud je necháme, aby mohly samy rozhodovat, tak pěstujeme jejich sebedůvěru a zároveň pokud se něco nepovede i odpovědnost za vlastní rozhodnutí. Kde jinde než doma by se děti měly naučit něčemu takovému, kde jinde než doma v rodině pod ochranou svých rodičů jinak najdeme bezpečné prostředí, ve kterém si děti mohou osvojit základy chování...

Je dobré od začátku učit své děti, že jsou limity a nemůžeme jim vše koupit, neměli bychom podlehnout dětským prosbám, ani tomu, co nám nabízí reklamy. Zaprvé proto, že si děti často neuvědomují, že jejich rodiče mají nějaké limity a myslí si, že mají prostě kouzelnou kapsu, ze které mohou tahat peníze bez omezení a zadruhé proto, že je tím je můžeme zároveň od malička učit šetrnosti a odříkání, odsunutí svých potřeb, což se jim bude v životě mnohdy hodit.

Nepodlehňme tedy dětským prosbám, ať jsou sebevíc rafinované, ať dítě slibuje, žadoní nebo se svíjí na podlaze obchodu a nadává, jak má špatné rodiče. Mějme na paměti to, že ony za to mnohdy ani nemohou, na děti útočí spousta agresivních reklam, které jsou jim od malička promítány v televizi mezi pořady, zvláště v předvánočním čase, i na každém kroku venku. Naše děti jsou jen úžasně vnímavé a inteligentní, a když je necháme napospas reklamám, aniž bychom k tomuto tématu zaujali nějaký postoj, nebo to nějak komentovali, tak jsou lehce ovládnutelné. Na což prodejci spoléhají, a spoléhají i na to, že ne jeden dospělý podlehne dětskému pláči ...

S vývojem společnosti, kdy se do středu pozornosti dostává dítě, jeho práva, jeho pohodlí, se mnozí dospělí lidé snaží zařídit svým dětem co nejkrásnější dětství. Tato snaha na jedné straně pramení ze zklamání ve vlastním dětství, které si kompenzují na svých dětech, na druhé straně může pramenit i z dnešního založení společnosti, kdy jak už jsem řekla, děti jsou středem našeho bohatého koutu světa. Osvobozené od dětské práce, přesto křehké a lehce zneužitelné. Slíbíme dětem hračku či dovolenou, ale naše výplata nedosahuje zrovna v daném měsíci takové výše, abychom si mohli dovolit to, co jsme slíbili. Mnoho lidí jde a na tyhle věci si někde prostě půjčí (vždyť je to tak snadné, ochotných lidí, kteří vám rádi půjčí je na každém rohu nepočítaně, jen už nahlas neříkají, za jakou cenu vám půjčí). Co je lepší? Zadlužit se, jet na dovolenou a potom vlivem splácení půjčky se stejně držet zkrátka víc, než kdybyste si na ni našetřili dopředu, bude pak vaše dítě šťastné? Nebo bude šťast-

nější, pokud nikam nepojedete, dovolenou si uděláte doma a budete se mu prostě a jednoduše věnovat, vymyslíte výlety do okolí vašeho domu, kam jste vlastně ještě neměli čas zajít a prozkoumat ho, a potom nebudete muset nikomu nic splácet. Bojíme se zklamat naše děti a mnohdy pro ně děláme téměř nemožné, ale stačí si uvědomit, že i když děláme nemožné, stejně naše děti mohou být zklamané, třeba jen z toho že jsme dlouho v práci a nemáme na ně čas, děti ví, co jsou dospělí zač a umí jim odpouštět to, co se nepovedlo.

Změna pohledu společnosti na dítě, kdy se děti stávají středem pozornosti celé společnosti, nedotknutelnými osobkami, s sebou přináší i riziko toho, že rodiče ve snaze zajistit svým dětem krásné dětství se mohou dostat do problémů, z nichž se jen těžko navrací, a sen o krásném dětství je pryč.

Proměny rodiny, jako je vysoká rozvodovost, nesezdané soužití, střídání partnerů a zároveň zaměření na děti, tedy proměny, kterými tato instituce prochází, přináší další rizika ve výchově dětí.

Gilbert Guy (2012) ve své knize *At' se ti život povede* upozorňuje na to, že mnozí rodiče investují do svých dětí tolik času, energie a peněz, že zapomínají na to, že oni dva jsou základním kamenem jejich manželství či partnerství, a pokud se nebudou zajímat více jeden o druhého, nebude jejich manželství soudržné, těžko pak jejich děti budou šťastné.

Vycházím z předpokladu, že základní jednotkou pro zdravý vývoj dítěte a pro jeho výchovu je rodina. Rodina, i když v současné době zatracovaná, je stále nenahraditelná. Ještě nikdo nevymyslel nic lepšího. Mnozí se snažili něco vymyslet a nahradit výchovu v rodině, kde nejsou většinou pedagogicky vzdělaní rodiče, nějakou institucí, kde se o výchovu starají odborníci, přesto výsledky nebyly lepší. Nic nenahradí výchovu v rodině, chyby, kterých se vlastní rodiče dopouštějí ve snaze dát svým dětem to nejlepší, mohou být také přínosem, díky nim se dítě učí odpouštět, dělat kompromisy a žít s ostatními ve společnosti, zároveň má jistotu, že někam patří a že existuje někdo, kdo jej má a nepřestane mít rád.

Výchova k finanční gramotnosti se zaměřuje na to, co se děje uvnitř rodin, jaké jsou běžné a léta známé prostředky v této výchově. Prostředky jako jsou kapesné,... máme, jen je mnohdy neumíme tak úplně použít a využíváme jen část jejich potenciálu.

II. PRAKTICKÁ ČÁST

3 METODOLOGIE VÝZKUMU

Hlavním cílem této diplomové práce je zmapování toho, jak rodiče ve Zlínském kraji přistupují k výchově k finanční gramotnosti u svých dětí. Chci zjistit to jaký je vnímaný přístup rodičů ve využití prostředků k formování vztahu dětí k penězům podle vybraných faktorů (faktografických, ekonomických, počtu dětí v rodině a vnímané finanční gramotnosti rodičů). Budu se zaměřovat na vybrané prostředky, které jsou vlastní výchově v rodině, jako je kapesné a další zdroje příjmů dítěte, plánování rodinných výdajů a podpora šetrnosti dítěte. Na základě zjištěných informací o situaci výskytu jevu ve výzkumném souboru se pokusím na závěr stanovit návrhy nového využití starých metod při výchově k finanční gramotnosti v rodinách.

3.1 Výzkumné problémy a stanovení hypotéz

1. Jaké jsou rozdíly v přístupu rodičů ve využívání prostředků k formování vztahu dětí k penězům podle faktografických údajů (pohlaví, věk, dosažené vzdělání)?

- 1.1. Jak se liší přístup rodičů ve využívání prostředků k formování vztahu dětí k penězům podle jejich pohlaví?

H1 Předpokládám, že existují rozdíly v přístupu rodičů k využívání prostředků k formování vztahu dětí k penězům podle jejich pohlaví.

- 1.2. Jak se liší přístup rodičů ve využívání prostředků k formování vztahu dětí k penězům podle jejich věku?

H2 Předpokládám, že existují rozdíly v přístupu rodičů k využívání prostředků k formování vztahu dětí k penězům podle jejich věku.

- 1.3. Jak se liší přístup rodičů ve využívání prostředků k formování vztahu dětí k penězům podle jejich dosaženého vzdělání?

H3 Předpokládám, že existují rozdíly v přístupu rodičů k využívání prostředků k formování vztahu dětí k penězům podle jejich dosaženého vzdělání.

2. Jaké jsou rozdíly v přístupu rodičů ve využívání prostředků k formování vztahu dětí k penězům podle počtu dětí v rodině?

H4 Předpokládám, že existují rozdíly v přístupu rodičů k využívání prostředků k formování vztahu dětí k penězům podle počtu dětí v rodině.

3. Jaké jsou rozdíly v přístupu rodičů ve využívání prostředků k formování vztahu dětí k penězům podle vnímané ekonomické situace rodiny?

H5 Předpokládám, že existují rozdíly v přístupu rodičů k využívání prostředků k formování vztahu dětí k penězům podle vnímané ekonomické situace rodiny.

4. Jaké jsou rozdíly v přístupu rodičů ve využívání prostředků k formování vztahu dětí k penězům podle vnímané finanční gramotnosti?

H6 Předpokládám, že existují rozdíly v přístupu rodičů k využívání prostředků k formování vztahu dětí k penězům podle jejich vnímané finanční gramotnosti.

3.2 Definice proměnných

Základní (grupovací) proměnné

- Pohlaví (otázka 1 v dotazníku, nezávislá nominální proměnná)
- Věk (otázka 2 v dotazníku, nezávislá metrická proměnná)
- Vzdělání (otázka 3 v dotazníku, nezávislá nominální proměnná)
- Počet dětí (otázka 4 v dotazníku, nezávislá nominální proměnná)
- Vnímaná ekonomická situace rodiny (otázka 5 v dotazníku, nezávislá nominální proměnná)
- Vnímaná úroveň finanční gramotnosti (průměr otázek 6-9 v dotazníku, závislá nominální proměnná)

Oblast kapesného

- Pravidelné kapesné (otázka 10 v dotazníku, závislá nominální proměnná)
- Podmíněnost kapesného známkami ve škole (otázka 11 v dotazníku, závislá nominální proměnná)
- Zájem o to, co si dítě z kapesného koupí (otázka 12 v dotazníku, závislá nominální proměnná)
- Vnímaný přehled za co dítě kapesné utratí (otázka 13 v dotazníku, závislá nominální proměnná)
- Další peníze, pokud kapesné utratí dřív (otázka 14 v dotazníku, závislá nominální proměnná)

- Nepravidelné kapesné, na požádání (otázka 15 v dotazníku, závislá nominální proměnná)
- Povinné platby z kapesného. Součástí kapesného jsou i peníze, které dítě musí použít na určený účel (otázka 16 v dotazníku, závislá nominální proměnná)

Oblast dalších zdrojů příjmů dítěte

- Peníze ke zvláštní příležitosti (otázka 17 v dotazníku, závislá nominální proměnná)
- Peníze za vykonávání domácích prací (otázka 18 v dotazníku, závislá nominální proměnná)
- Peníze od prarodičů (otázka 19 v dotazníku, závislá nominální proměnná)

Oblast plánování rodinných výdajů

- Hovoříme o rodinných financích (otázka 20 v dotazníku, závislá nominální proměnná)
- Dítě se podílí na rozhodování o koupi mimořádné věci (otázka 21 v dotazníku, závislá nominální proměnná)
- Dítě se podílí na rozhodování o koupi běžných věcí (otázka 22 v dotazníku, závislá nominální proměnná)

Šetrnost

- Dítě si část svých financí šetří (otázka 23 v dotazníku, závislá nominální proměnná)
- Dítě si část našetří, zbytek mu zaplatí rodiče (otázka 24 v dotazníku, závislá nominální proměnná)
- Dítě nemusí šetřit (otázka 25 v dotazníku, závislá nominální proměnná)

3.3 Pojetí výzkumu

Z důvodů toho, že chci zmapovat situaci ohledně stanoveného výzkumného problému v populaci, tak jsem si zvolila kvantitativní druh výzkumu. Výhodou použití kvantitativního druhu výzkumu je, že lze výsledky zobecnit na celý základní soubor a přitom můžeme získat základní přehled o tom, jak by nejspíš reagoval celý základní soubor respondentů na naše tvrzení, do základu toho, do jaké míry respondenti s daným tvrzením souhlasí respondenti.

3.4 Výzkumný vzorek

Základní soubor je tvořen rodiči, kteří mají ve své péči alespoň jedno dítě, se kterým trvale žijí ve společné domácnosti ve Zlínském kraji.

Vzhledem k tomu, že jsem zvolila kvalitativní výzkum, výběrový soubor jsem vybírala pomocí kvótního výběru. Z důvodu toho, že právě kvótní výběr je jednou z možností jak vybrat výběrový soubor tak, aby co nejlépe reprezentoval vlastnosti základního souboru, což následně umožňuje výsledky výzkumu zobecnit na celý základní soubor. Základní soubor tvoří 1029146 mužů a 1136988 žen (www.czso.cz), tj. obyvatel Zlínského kraje ve věku od 25 do 50 let, kteří žijí v manželství. Výběrový soubor tvoří 103 mužů a 114 žen, tj. 0,01% základního souboru. Výběr byl uskutečněn formou nenáhodného kvótního výběru, který reprezentuje vlastnosti základního souboru podle předem vybraných kontrolních znaků: pohlaví, věková kategorie. Níže je přiložena tabulka, ve které můžete vidět, jakým způsobem byly přepočítány počty respondentů potřebné pro určení výběrového souboru.

MUŽI						ŽENY				
VĚK	Základní soubor 100%	1%	0,01%	Výběrový soubor	Rozdělení do věkových kategorií	Základní soubor 100%	1%	0,01%	Výběrový soubor	Rozdělení do věkových kategorií
25	5401	54	0,5	1	10	12796	128	1,3	1	15
26	8132	81	0,8	1		17370	174	1,7	2	
27	11610	116	1,2	1		22120	221	2,2	2	
28	15760	158	1,6	2		27391	274	2,7	3	
29	20730	207	2,1	2		32026	320	3,2	3	
30	2665	270	2,7	3		38134	381	3,8	4	
31	34087	341	3,4	3		45327	453	4,5	5	
32	39873	399	4	4	49876	499	5	5		
33	44551	445	4,4	4	53723	537	5,4	5		
34	49478	495	4,9	5	57461	575	5,7	6		
35	53430	534	5,3	5	59767	598	6	6		
36	56568	566	5,7	6	61137	611	6,1	6	27	
37	55996	560	5,6	6	57652	576	5,8	6		
38	51481	515	5,1	5	52674	527	5,3	5		

39	49523	495	4,9	5		50011	500	5	5	
40	48362	483	4,8	5		48248	482	4,8	5	
41	46599	466	4,7	5	23	46113	461	4,6	5	23
42	44664	447	4,5	4		43854	438	4,4	4	
43	44964	450	4,5	5		44024	440	4,4	4	
44	45418	454	4,5	4		44957	449	4,5	5	
45	47596	476	4,8	5		47178	472	4,7	5	
46	50107	501	5	5		49100	491	4,9	5	
47	48176	482	4,8	5	47586	476	4,8	5		
48	44000	440	4,4	4	43533	435	4,3	4		
49	42981	429	4,3	4	42988	430	4,3	4		
50	42694	426	4,3	4	41942	419	4,2	4		
CELK EM	1029146	10290	102,8	103	103	1136988	11367	113,6	114	114

Tabulka č.1- počet respondentů v kvótním výběru.

3.5 Technika výzkumu

Výzkumnou technikou výzkumu je škálový dotazník. Pro sběr dat je použit speciální záznamový arch. Vlastní dotazník se skládá z 25 výroků, respondenti vůči nim vyjadřují na škále od 1 do 7, do jaké míry s daným tvrzením souhlasí. Dále je dotazník a je rozdělen do šesti oblastí. První část dotazníku tvoří otázky 1-5, které mapují základní faktografické údaje respondentů, počet dětí v rodině a vnímanou ekonomickou situaci rodiny. Další část, položky 6 – 9, tvoří výroky zaměřené na to, jak respondenti hodnotí vlastní vnímanou úroveň finanční gramotnosti. Třetí část, položky 10-16, jsou zaměřeny na oblast kapesného. Čtvrtá oblast, položky 17-19, je tvořena třemi výroky, které se zaměřují na další zdroje finančních příjmů dítěte. Pátá skupina tří výroků 20-22 je zaměřena na plánování rodinných výdajů. Poslední tři výroky 23-25 se zaměřují na zjišťování postoje respondentů vůči výroky, které se týkají vnímané šetrnosti jejich dětí.

3.6 Způsob zpracování dat

Data získaná z dotazníku byla průběžně zapisována do záznamového archu a z něj byla přepisována tabulky v programu MS Excel. Po dokončení sběru dat byla tabulka z MS Excelu převedena do zkušební verze programu Statistika Base 10, ve kterém bylo prove-

deno vlastní vyhodnocení dotazníku. U jednotlivých otázek byla vytvořena základní popisná statistika (modus, medián, aritmetický průměr, četnost a minimální a maximální hodnota). U nominálních proměnných byl vyhodnocen chí-kvadrát. Výsledky šetření jsou graficky znázorněny a popsány.

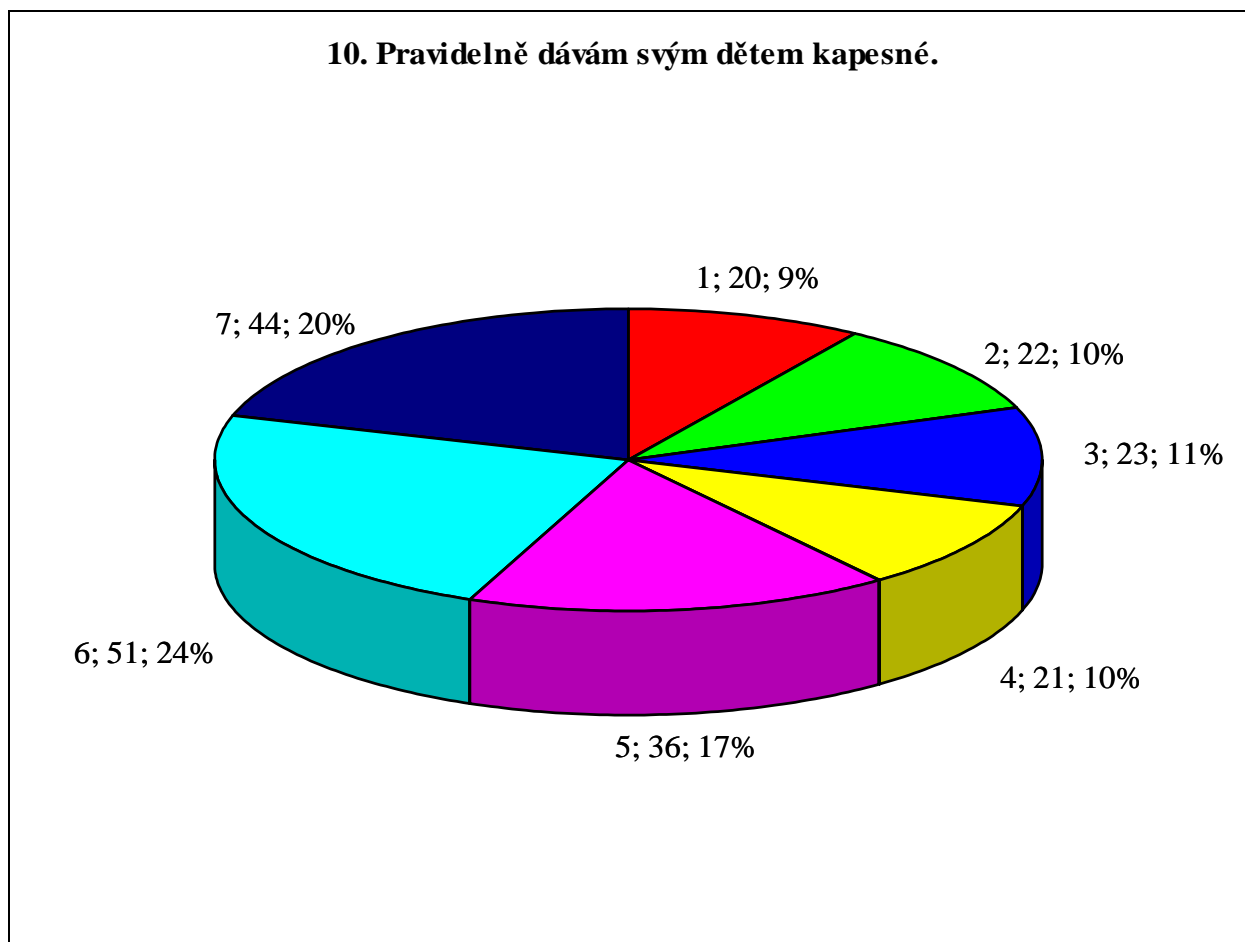
4 VYHODNOCENÍ ITERPRETACE VÝSLEDKŮ VÝZKUMU

V první části interpretace dat je u jednotlivých otázek vytvořena základní popisná statistika (modus, medián, aritmetický průměr, četnost a minimální a maximální hodnota). Navazuje druhá část interpretace, ve které jsou zkoumány alternativní a nulové hypotézy. Pomocí chí-kvadrátu je zjištěna míra závislosti mezi nominálními proměnnými. A na základě našeho zjištění vyslovujeme, zda existují či neexistují statisticky významné rozdíly.

Signifikace p je stanovena na maximální hodnotu 5%.

4.1 Základní popisné statistiky

Na základě získaných dat jsem provedla nejprve základní popisné statistiky, ze kterých můžu vyčíst tendence v odpovídání pro výběrový vzorek jako celek. Graficky jsou zde znázorněny otázky 10 až 25, které jsou rozděleny do několika oblastí, kterých se týkaly.

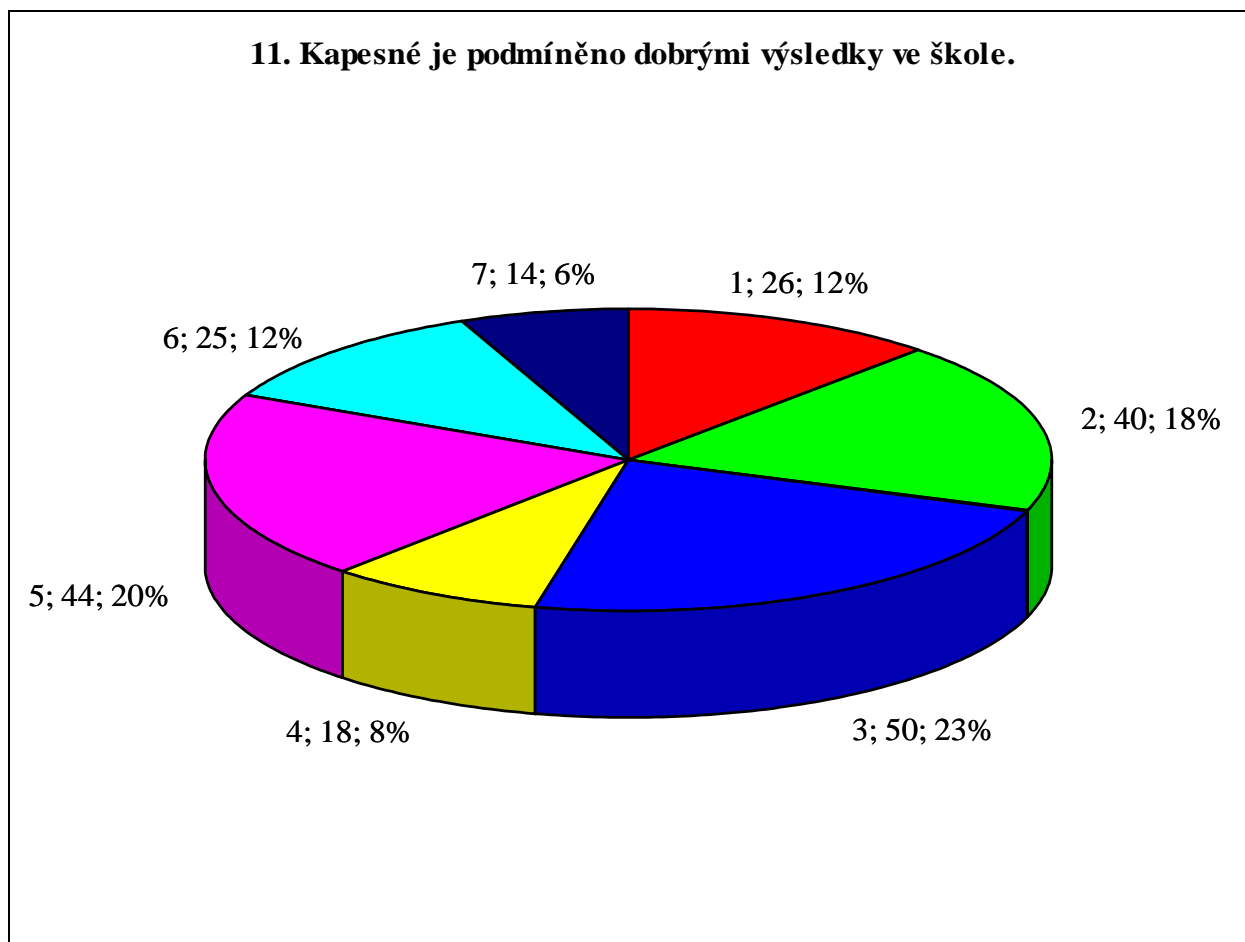
Graf č.1: Otázka č. 10 – pravidelné kapesné.

Tabulka četností č.1: otázka č.10 – pravidelné kapesné

Kategorie	Nejméně výstižné 1	2	3	4	5	6	Nejvíce výstižné 7	celkem
Četnost	20	22	23	21	36	51	44	217
%	9%	10%	11%	10%	17%	24%	20%	100%

Tabulka popisná statistika č.1: otázka č.10 – pravidelné kapesné

Průměr	Medián	Modus	Směrodatná odchylka	Minimální hodnota	Maximální hodnota
4,658986	5	6	1,963516	1	7

Graf č.2: Otázka č.11 – podmíněnost kapesného známkami ve škole.

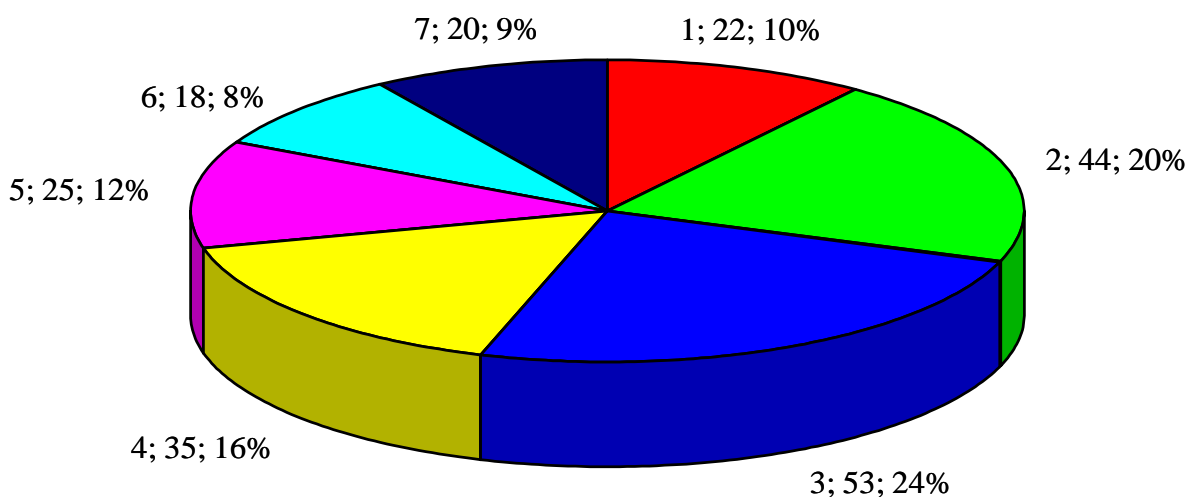
Tabulka četností č.2: otázka č.11 – podmíněnost kapesného známkami ve škole.

Kategorie	Nejméně výstižné 1	2	3	4	5	6	Nejvíce výstižné 7	celkem
Četnost	26	40	50	18	44	25	14	217
%	12%	18%	23%	8%	20%	12%	6%	100%

Tabulka popisná statistika č.2: otázka č. 11 – podmíněnost kapesného známkami ve škole.

Průměr	Medián	Modus	Směrodatná odchylka	Minimální hodnota	Maximální hodnota
4,658986	5	6	1,963516	1	7

12. Bavím se s dětmi o tom, co si z kapesného koupí.

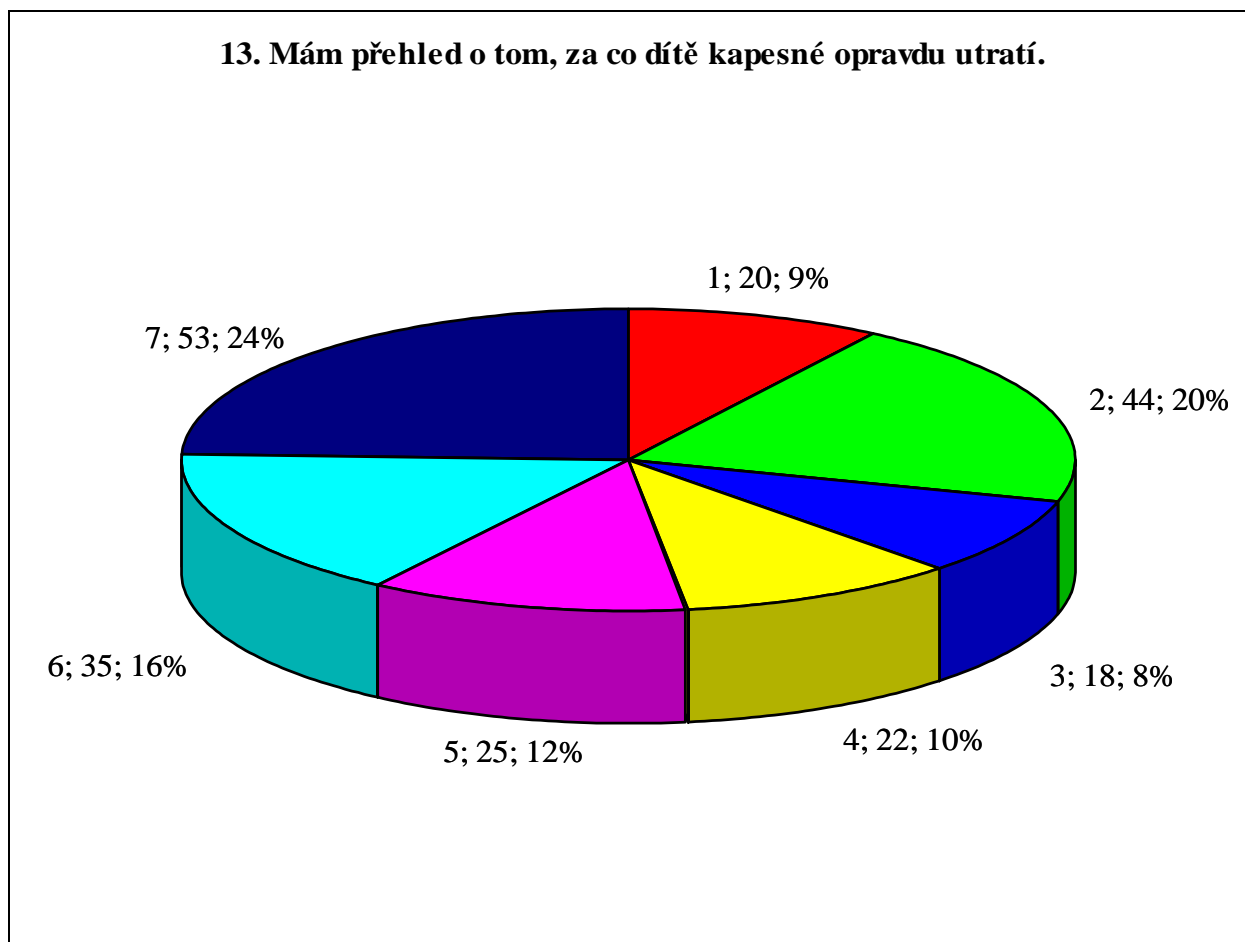
Graf č.3: Otázka č.12 – zájem o to, co si dítě z kapesného koupí.

Tabulka četností č.3: otázka č. 12 – zájem o to, co si dítě z kapesného koupí.

Kategorie	Nejméně výstižné 1	2	3	4	5	6	Nejvíce výstižné 7	celkem
Četnost	22	44	53	35	25	18	20	217
%	10%	20%	24%	16%	12%	8%	9%	100%

Tabulka popisná statistika č.3: otázka č. 12 – zájem o to, co si dítě z kapesného koupí.

Průměr	Medián	Modus	Směrodatná odchylka	Minimální hodnota	Maximální hodnota
4,405530	5	7	2,130373	1	7

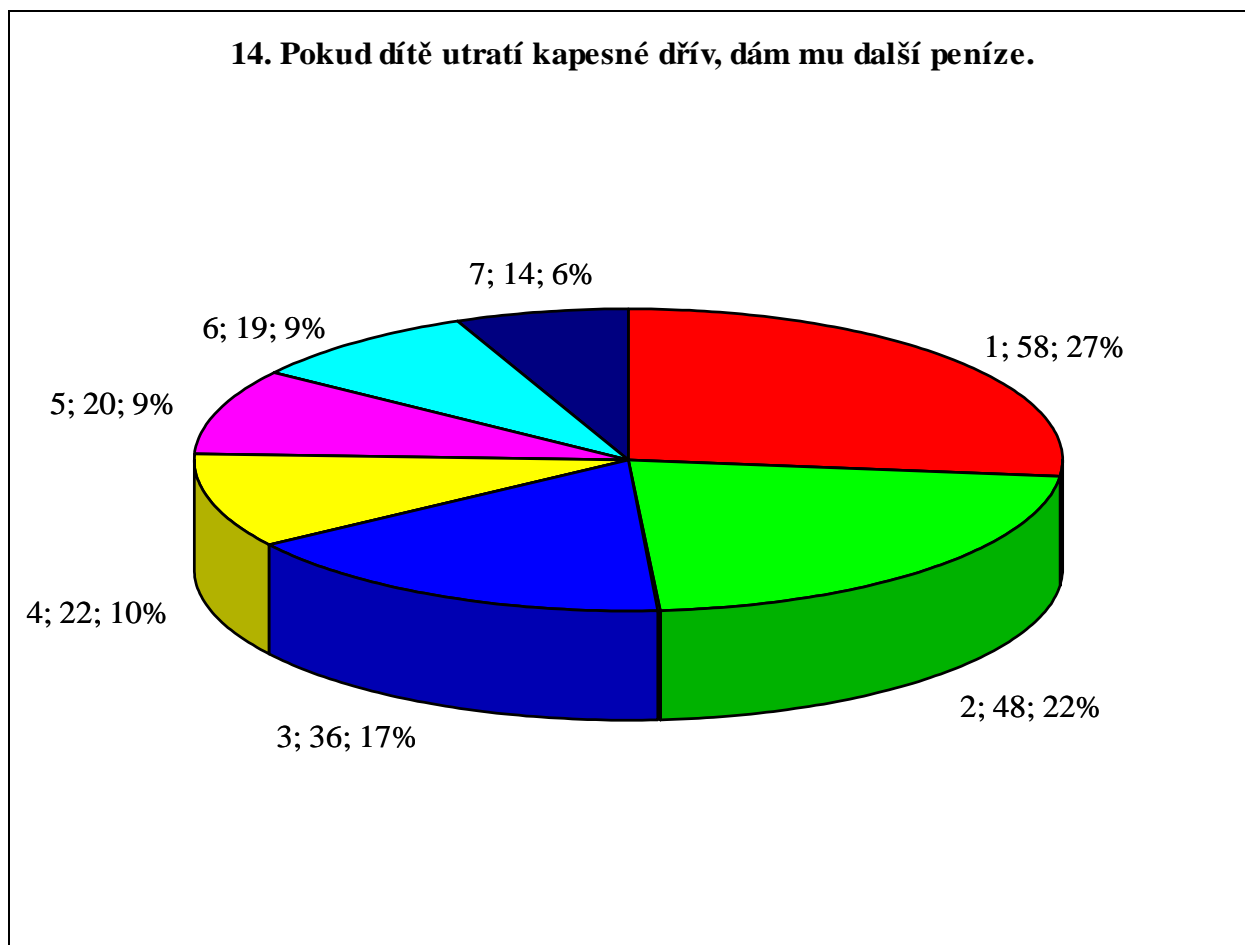
Graf č.4: Otázka č.13 – vnímaný přehled za co dítě kapesné utratí.

Tabulka četností č.4: otázka č. 13 – vnímaný přehled za co dítě kapesné utratí.

Kategorie	Nejméně výstižné 1	2	3	4	5	6	Nejvíce výstižné 7	celkem
Četnost	20	44	18	22	25	35	53	217
%	9%	20%	8%	10%	12%	16%	24%	100%

Tabulka popisná statistika č.4: otázka č. 13 – vnímaný přehled za co dítě kapesné utratí.

Průměr	Medián	Modus	Směrodatná odchylka	Minimální hodnota	Maximální hodnota
4,188940	4	3	1,701379	1	7

Graf č.5: Otázka č.14 - další peníze, pokud dítě kapesné utratí dřív.

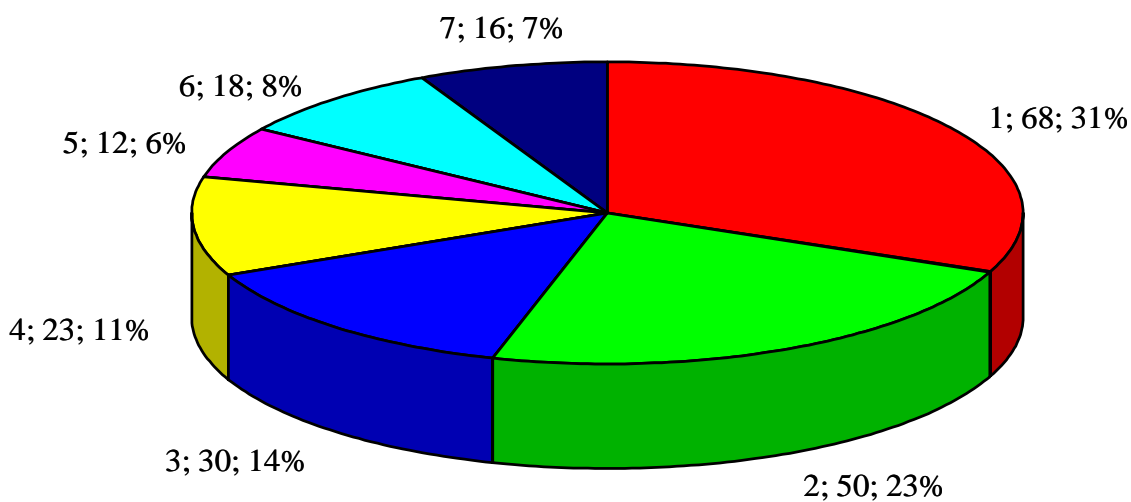
Tabulka četností č.5: otázka č. 14 - další peníze, pokud dítě kapesné utratí dřív.

Kategorie	Nejméně výstižné 1	2	3	4	5	6	Nejvíce výstižné 7	celkem
Četnost	58	48	36	22	20	19	14	217
%	27%	22%	17%	10%	9%	9%	6%	100%

Tabulka popisná statistika č.5: otázka č. 14 - další peníze, pokud dítě kapesné utratí dřív.

Průměr	Medián	Modus	Směrodatná odchylka	Minimální hodnota	Maximální hodnota
3,050691	3	1	1,895954	1	7

15. Nedávám dítěti kapesné na určité období, dostává ho, když si řekne.

Graf č.6: Otázka č.15 – nepravidelné kapesné

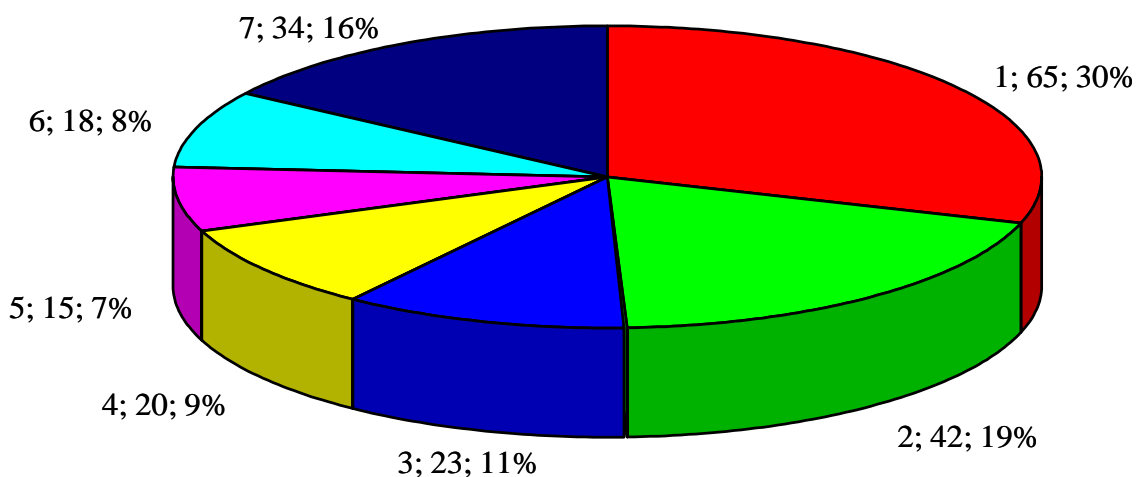
Tabulka četností č.6: otázka č. 15 – nepravidelné kapesné

Kategorie	Nejméně výstižné 1	2	3	4	5	6	Nejvíce výstižné 7	celkem
Četnost	68	50	30	23	12	18	16	217
%	31%	23%	14%	11%	6%	8%	7%	100%

Tabulka popisná statistika č.6: otázka č. 15 – nepravidelné kapesné

Průměr	Medián	Modus	Směrodatná odchylna	Minimální hodnota	Maximální hodnota
2,903226	2	1	1,935257	1	7

16. Součástí kapesného jsou i peníze na školní obědy a jízdné, atd.

Graf č.7: Otázka č.16 – v kapesném jsou i peníze na obědy.

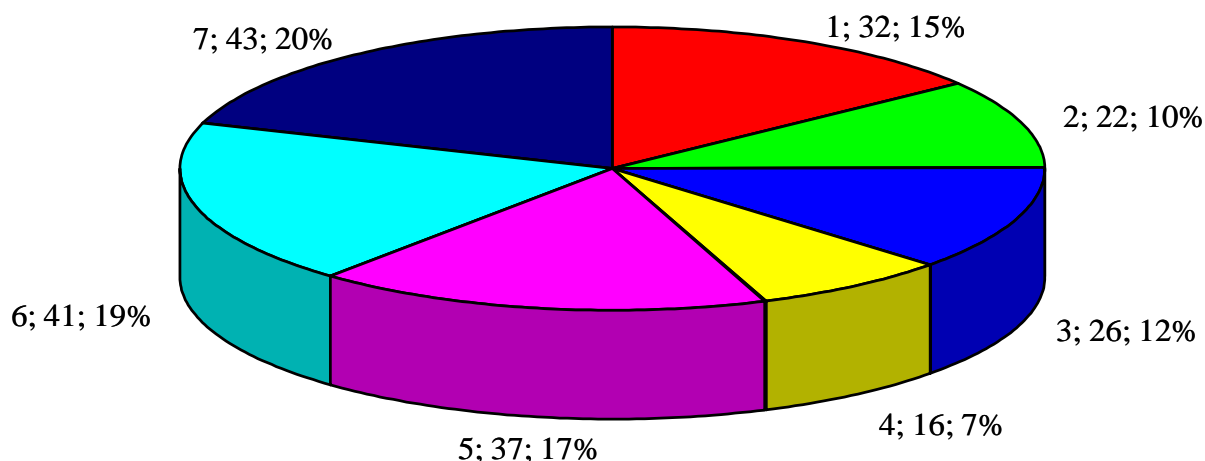
Tabulka četností č.7: otázka č. 16 – v kapesném jsou i peníze na obědy.

Kategorie	Nejméně výstižné 1	2	3	4	5	6	Nejvíce výstižné 7	celkem
Četnost	65	42	23	20	15	18	34	217
%	30%	19%	11%	9%	7%	8%	16%	100%

Tabulka popisná statistika č.7: otázka č. 16 – v kapesném jsou i peníze na obědy.

Průměr	Medián	Modus	Směrodatná odchylka	Minimální hodnota	Maximální hodnota
3,313364	3	1	2,222248	1	7

17. Kromě kapesného dávám dětem další peníze například za vysvědčení nebo k narozeninám.

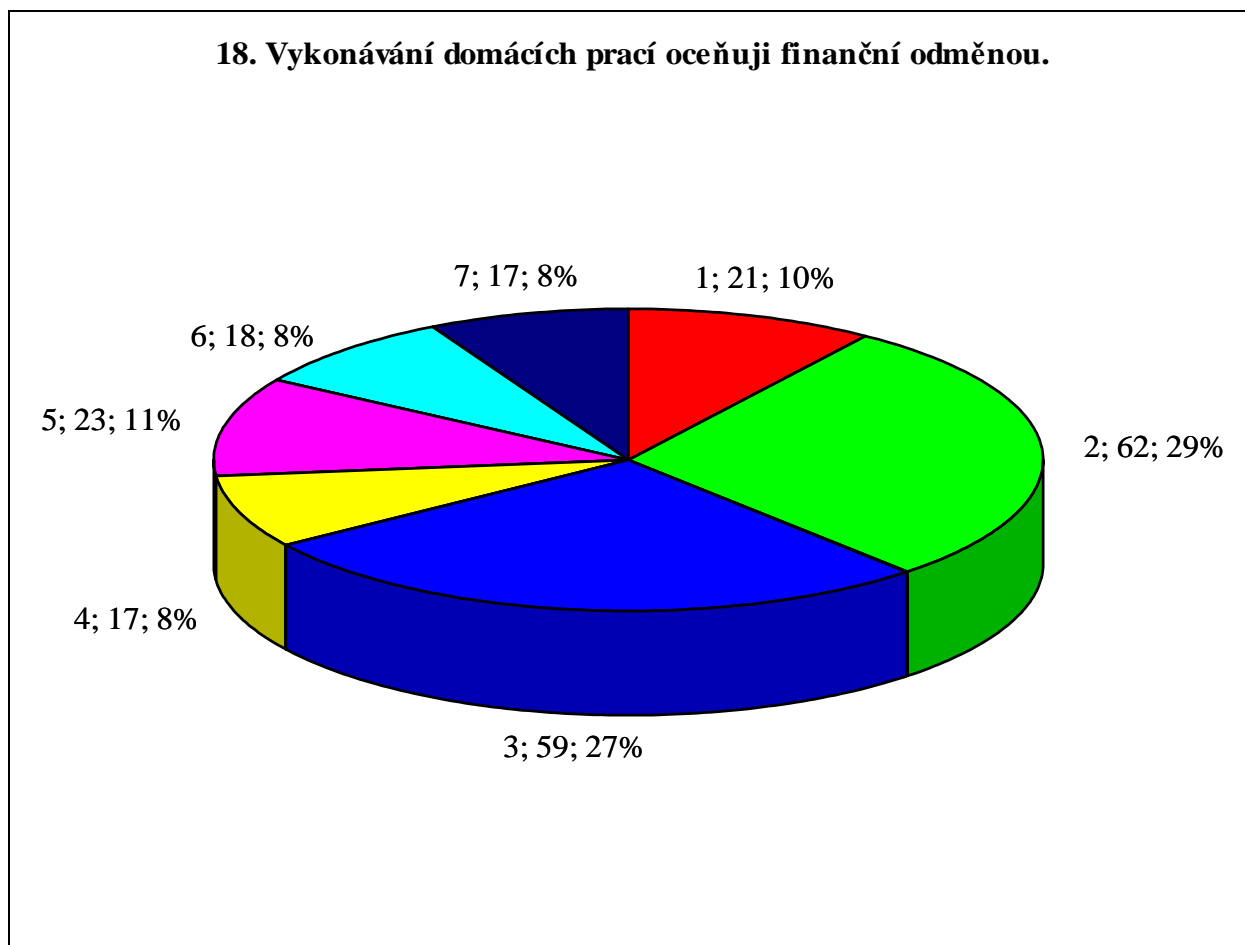
Graf č.8: Otázka č.17 – odměna za vysvědčení nebo k narozeninám.

Tabulka četností č.8: otázka č. 17 – finanční odměna za vysvědčení nebo k narozeninám.

Kategorie	Nejméně výstižné 1	2	3	4	5	6	Nejvíce výstižné 7	celkem
Četnost	32	22	26	16	37	41	43	217
%	15%	10%	12%	7%	17%	19%	20%	100%

Tabulka popisná statistika č.8: otázka č. 17 – finanční odměna za vysvědčení nebo k narozeninám.

Průměr	Medián	Modus	Směrodatná odchylka	Minimální hodnota	Maximální hodnota
4,377880	5	7	2,107102	1	7

Graf č.9: Otázka č.18 – finanční odměna za domácí práce.

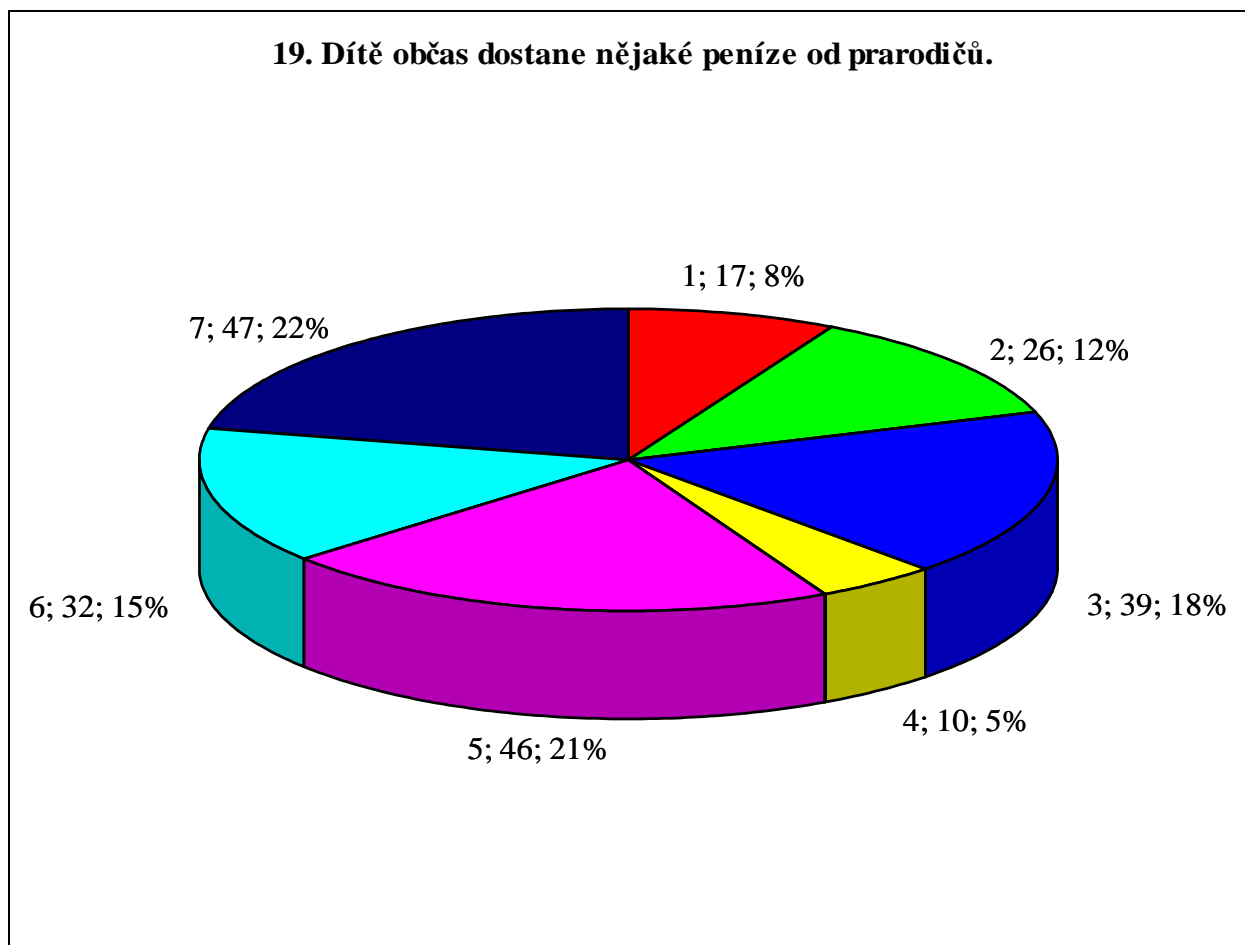
Tabulka četností č.9: otázka č. 18 – finanční odměna za domácí práce.

Kategorie	Nejméně výstižné 1	2	3	4	5	6	Nejvíce výstižné 7	celkem
Četnost	21	62	59	17	23	18	17	217
%	10%	29%	27%	8%	11%	8%	8%	100%

Tabulka popisná statistika č.9: otázka č. 18 – finanční odměna za domácí práce.

Průměr	Medián	Modus	Směrodatná odchylka	Minimální hodnota	Maximální hodnota
3,373272	3	2	1,746378	1	7

19. Dítě občas dostane nějaké peníze od prarodičů.

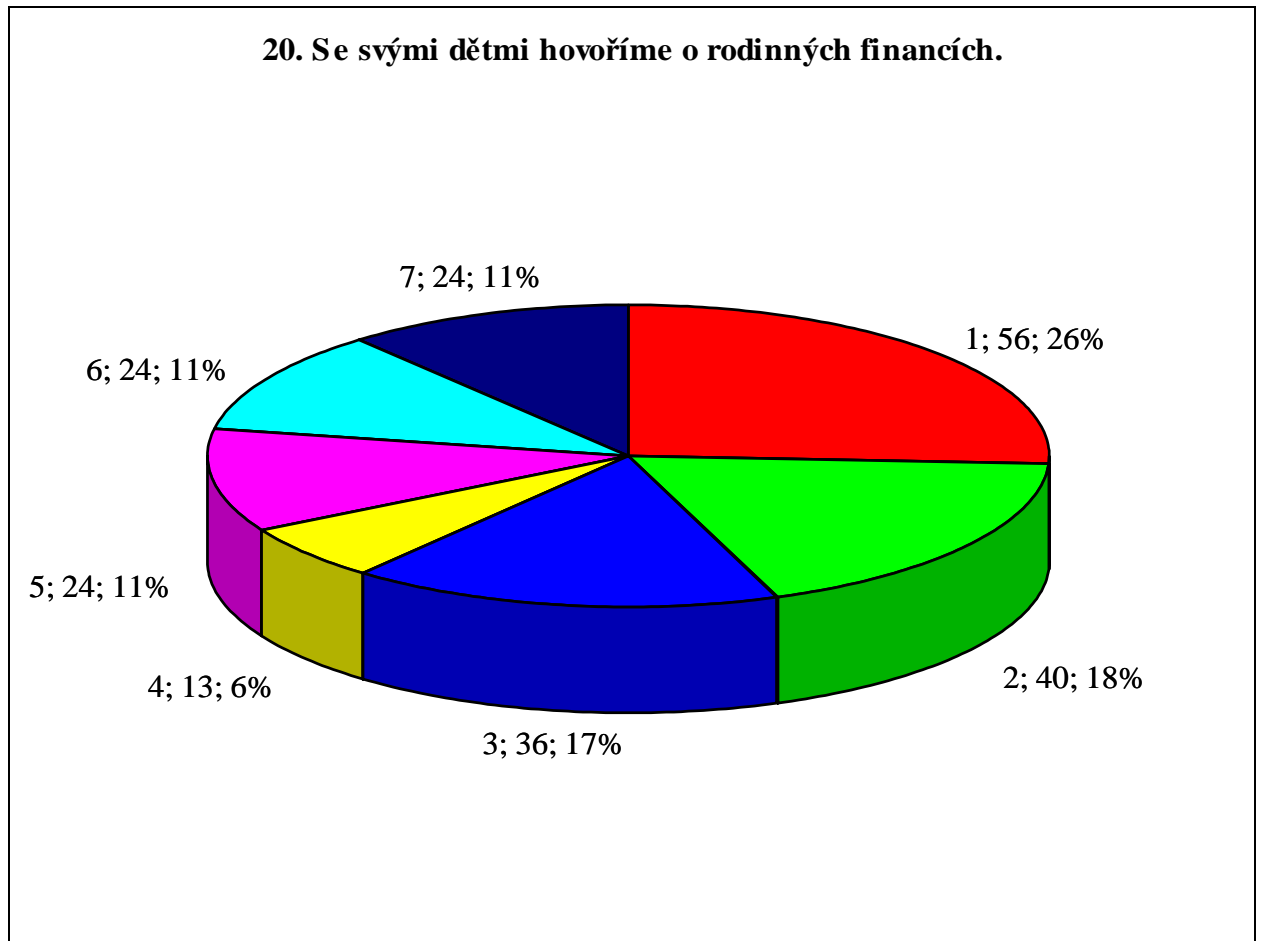
Graf č.10: Otázka č.19 – peníze od prarodičů.

Tabulka četností č.10: otázka č. 19 – peníze od prarodičů.

Kategorie	Nejméně výstižné 1	2	3	4	5	6	Nejvíce výstižné 7	celkem
Četnost	17	26	39	4	46	32	47	217
%	8%	12%	18%	10%	21%	15%	22%	100%

Tabulka popisná statistika č.10: otázka č. 19 – peníze od prarodičů.

Průměr	Medián	Modus	Směrodatná odchylka	Minimální hodnota	Maximální hodnota
4,502304	5	7	1,969970	1	7

Graf č.11: Otázka č.20 – rodiče s dětmi hovoří o rodinných financích.

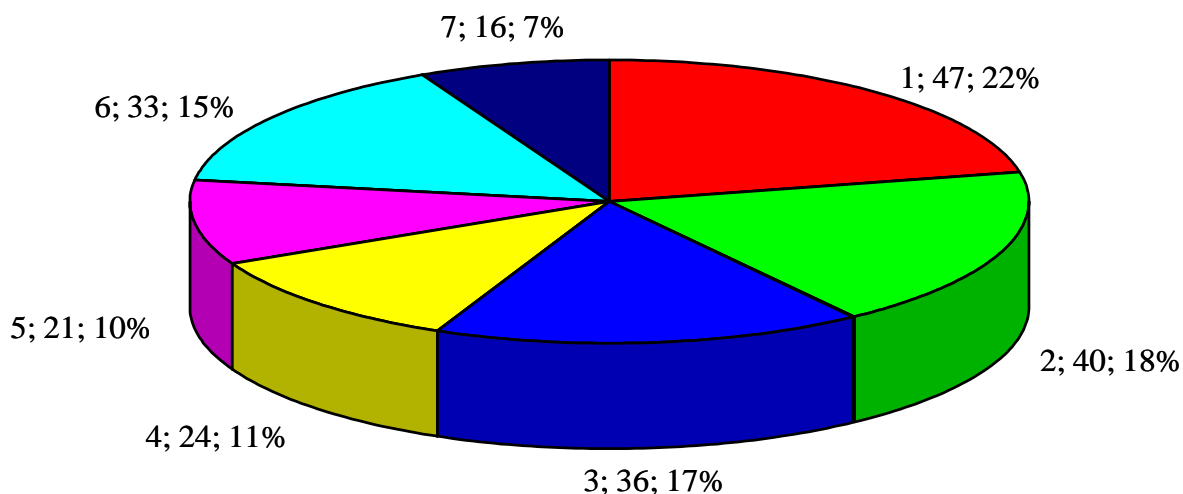
Tabulka četností č.11: otázka č. 20 – rodiče s dětmi hovoří o rodinných financích.

Kategorie	Nejméně výstižné 1	2	3	4	5	6	Nejvíce výstižné 7	celkem
Četnost	56	40	36	13	24	24	24	217
%	26%	18%	17%	6%	11%	11%	11%	100%

Tabulka popisná statistika č.11: otázka č. 20 – rodiče s dětmi hovoří o rodinných financích.

Průměr	Medián	Modus	Směrodatná odchylka	Minimální hodnota	Maximální hodnota
3,354839	3	1	2,092400	1	7

21. Pokud se v naší rodině rozhodujeme o tom, zdali koupíme něco mimořádného (např. novou televizi) děti se s námi podílejí na tomto rozhodování.

Graf č.12: Otázka č.21 – děti se podílí na rozhodování.

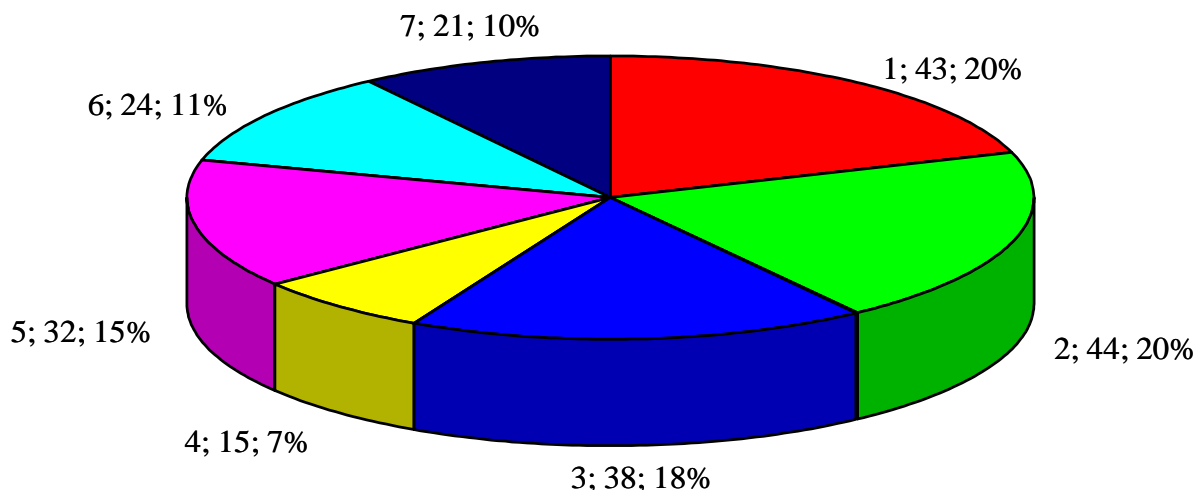
Tabulka četností č.12: otázka č. 21 – děti se podílí na rozhodování.

Kategorie	Nejméně výstižné 1	2	3	4	5	6	Nejvíce výstižné 7	celkem
Četnost	47	40	36	24	21	33	16	217
%	22%	18%	17%	11%	10%	15%	7%	100%

Tabulka popisná statistika č.12: otázka č. 21 – děti se podílí na rozhodování.

Průměr	Medián	Modus	Směrodatná odchylka	Minimální hodnota	Maximální hodnota
3,437788	3	1	1,980706	1	7

22. Při běžném nákupu potravin se dítě podílí na rozhodování, co bude obsahem nákupního košíku.

Graf č.13: Otázka č.22 – děti se podílí na rozhodování při běžném nákupu.

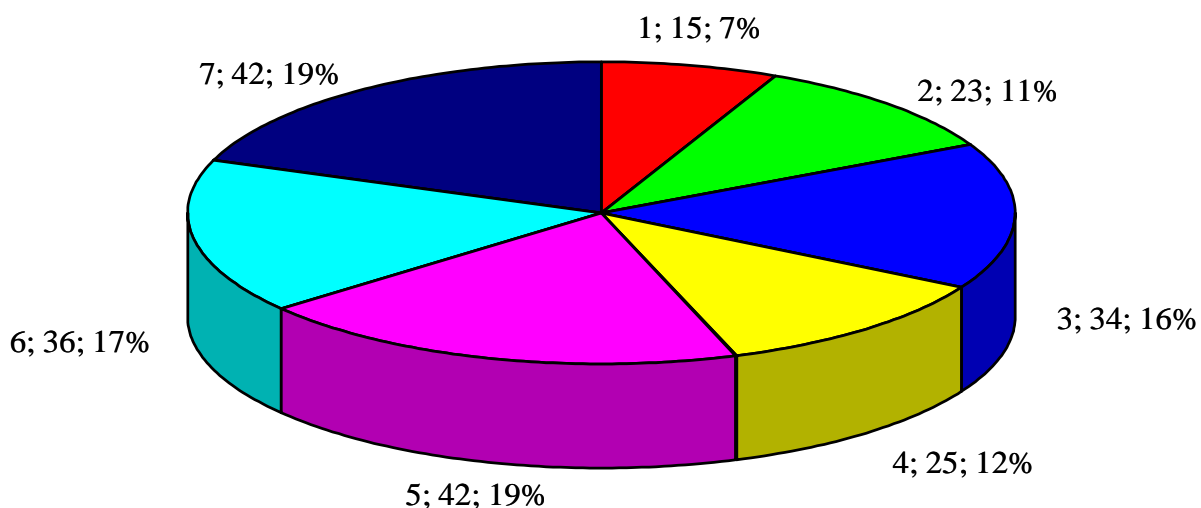
Tabulka četností č.13: otázka č. 22 – děti se podílí na rozhodování při běžném nákupu.

Kategorie	Nejméně výstižné 1	2	3	4	5	6	Nejvíce výstižné 7	celkem
Četnost	43	44	38	15	32	24	21	217
%	20%	20%	18%	7%	15%	11%	10%	100%

Tabulka popisná statistika č.13: otázka č. 22 – děti se podílí na rozhodování při běžném nákupu.

Průměr	Medián	Modus	Směrodatná odchylka	Minimální hodnota	Maximální hodnota
3,483871	3	2	1,995590	1	7

23. Moje děti si část svých finančních prostředků šetří na koupi nějaké dražší věci.

Graf č.14: Otázka č.23 – děti si část peněz šetří.

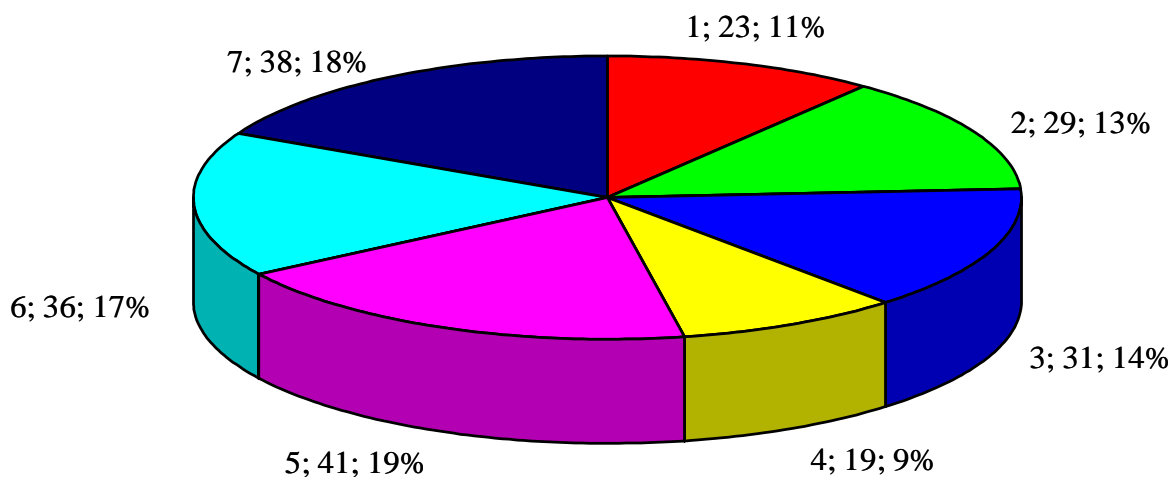
Tabulka četností č.14: otázka č. 23 – děti si část peněz šetří.

Kategorie	Nejméně výstižné 1	2	3	4	5	6	Nejvíce výstižné 7	celkem
Četnost	15	23	34	25	42	36	42	217
%	7%	11%	16%	12%	19%	17%	19%	100%

Tabulka popisná statistika č.14: otázka č. 23 – děti si část peněz šetří.

Průměr	Medián	Modus	Směrodatná odchylka	Minimální hodnota	Maximální hodnota
4,529954	5	Vícenásobný (7 a 5)	1,880769	1	7

24. Pokud si chce dítě koupit něco dražšího, část z ceny si musí samo našetřit a zbytek mu zaplatím.

Graf č.15: Otázka č.24 – dítě si část peněz našetří a rodiče zbytek doplatí.

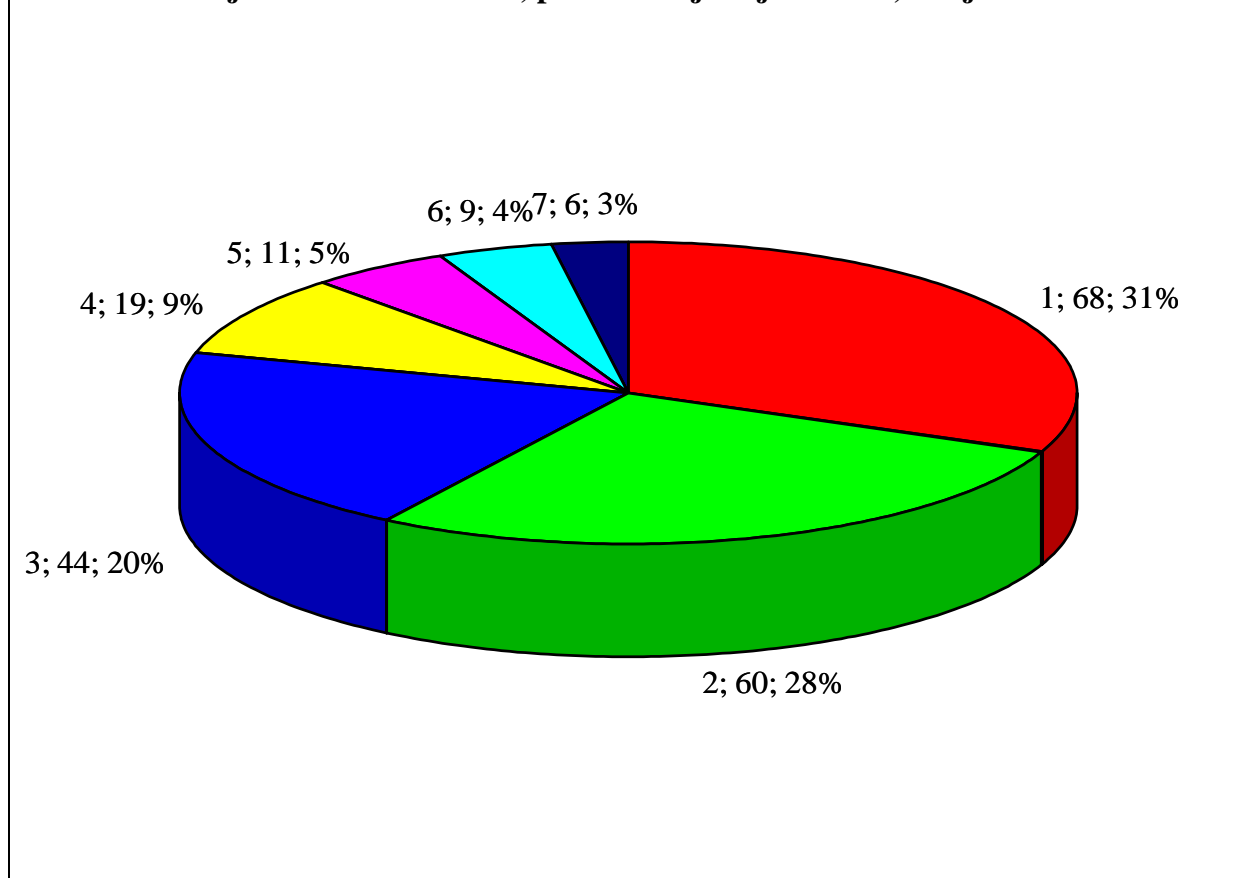
Tabulka četností č.15: otázka č. 24 – dítě si část peněz našetří a rodiče zbytek doplatí.

Kategorie	Nejméně výstižné 1	2	3	4	5	6	Nejvíce výstižné 7	celkem
Četnost	23	29	31	19	41	36	38	217
%	11%	13%	14%	9%	19%	17%	18%	100%

Tabulka popisná statistika č.15: otázka č. 24 – dítě si část peněz našetří a rodiče zbytek doplatí.

Průměr	Medián	Modus	Směrodatná odchylka	Minimální hodnota	Maximální hodnota
4,317972	5	5	1,994274	1	7

25. Moje děti nemusí šetřit, pokud chtějí nějakou věc, tak ji dostanou.

Graf č.16: Otázka č.25 – dítě nemusí šetřit, co chce, to dostane.

Tabulka četností č.16: otázka č. 25 – dítě nemusí šetřit, co chce, to dostane.

Kategorie	Nejméně výstižné 1	2	3	4	5	6	Nejvíce výstižné 7	celkem
Četnost	68	60	44	19	11	9	6	217
%	31%	28%	20%	9%	5%	4%	3%	100%

Tabulka popisná statistika č.16: otázka č. 25 – dítě nemusí šetřit, co chce, to dostane.

Průměr	Medián	Modus	Směrodatná odchylka	Minimální hodnota	Maximální hodnota
2,520737	2	1	1,554796	1	7

4.2 Testování výzkumných otázek a hypotéz

5. Jaké jsou rozdíly v přístupu rodičů ve využívání prostředků k formování vztahu dětí k penězům podle faktografických údajů (pohlaví, věk, dosažené vzdělání)?

5.1. Jak se liší přístup rodičů ve využívání prostředků k formování vztahu dětí k penězům podle jejich pohlaví?

H_{1A} Předpokládám, že existují rozdíly v přístupu rodičů k využívání prostředků k formování vztahu dětí k penězům podle jejich pohlaví.

H₁₀ Předpokládám, že neexistují rozdíly v přístupu rodičů k využívání prostředků k formování vztahu dětí k penězům podle jejich pohlaví.

<i>Chí-kvadrát</i>	<i>Pohlaví respondenta</i>
<i>Pravidelné kapesné (otázka 10)</i>	<i>p=0,834</i>
<i>Podmíněnost kapesného známkami ve škole (otázka 11)</i>	<i>p=0,430</i>
<i>Zájem o to co si dítě z kapesného koupí (otázka 12)</i>	<i>p=0,001</i>
<i>Vnímaný přehled za co dítě kapesné utratí (otázka 13)</i>	<i>p=0,046</i>
<i>Další peníze, pokud kapesné utratí dřív (otázka 14)</i>	<i>p=0,002</i>
<i>Nepravidelné kapesné, na požádání (otázka 15)</i>	<i>p=0,561</i>
<i>Povinné platby z kapesného (otázka 16)</i>	<i>p=0,282</i>
<i>Peníze ke zvláštní příležitosti (otázka 17)</i>	<i>p=0,418</i>
<i>Peníze za vykonávání domácích prací (otázka 18)</i>	<i>p=0,049</i>
<i>Peníze od prarodičů (otázka 19)</i>	<i>p=0,360</i>
<i>Hovoříme o rodinných financích (otázka 20)</i>	<i>p=0,001</i>
<i>Dítě se podílí na rozhodování o koupi mimořádné věci (otázka 21)</i>	<i>p=0,004</i>
<i>Dítě se podílí na rozhodování o koupi běžných věcí (otázka 22)</i>	<i>p=0,002</i>
<i>Dítě si část svých financí šetří (otázka 23)</i>	<i>p=0,310</i>

<i>Dítě si část našetří, zbytek mu zaplatí rodiče (otázka 24)</i>	<i>p=0,312</i>
<i>Dítě nemusí šetřit (otázka 25)</i>	<i>p=0,355</i>

U proměnných kde vyšla signifikace $p < 0,05$ přijímám alternativní hypotézu o existenci vztahu mezi proměnnými a zamítám nulovou hypotézu. Tam kde vyšla hodnota signifikace $p > 0,05$ zamítám alternativní hypotézu a přijímám nulovou hypotézu o neexistenci vztahu mezi proměnnými.

5.2. Jak se liší přístup rodičů ve využívání prostředků k formování vztahu dětí k penězům podle jejich věku?

H_{2A} Předpokládám, že existují rozdíly v přístupu rodičů k využívání prostředků k formování vztahu dětí k penězům podle jejich věku.

H₂₀ Předpokládám, že neexistují rozdíly v přístupu rodičů k využívání prostředků k formování vztahu dětí k penězům podle jejich věku.

<i>Chí-kvadrát</i>	<i>Věk respondenta</i>
<i>Pravidelné kapesné (otázka 10)</i>	<i>p=0,653</i>
<i>Podmíněnost kapesného známkami ve škole (otázka 11)</i>	<i>p=0,852</i>
<i>Zájem o to co si dítě z kapesného koupí (otázka 12)</i>	<i>p=0,379</i>
<i>Vnímaný přehled za co dítě kapesné utratí (otázka 13)</i>	<i>p=0,679</i>
<i>Další peníze, pokud kapesné utratí dřív (otázka 14)</i>	<i>p=0,785</i>
<i>Nepravidelné kapesné, na požádání (otázka 15)</i>	<i>p=0,784</i>
<i>Povinné platby z kapesného (otázka 16)</i>	<i>p=0,724</i>
<i>Peníze ke zvláštní příležitosti (otázka 17)</i>	<i>p=0,639</i>
<i>Peníze za vykonávání domácích prací (otázka 18)</i>	<i>p=0,636</i>

<i>Peníze od prarodičů (otázka 19)</i>	<i>p=0,822</i>
<i>Hovoříme o rodinných financích (otázka 20)</i>	<i>p=0,111</i>
<i>Dítě se podílí na rozhodování o koupi mimořádné věci (otázka 21)</i>	<i>p=0,009</i>
<i>Dítě se podílí na rozhodování o koupi běžných věcí (otázka 22)</i>	<i>p=0,762</i>
<i>Dítě si část svých financí šetří (otázka 23)</i>	<i>p=0,300</i>
<i>Dítě si část našetří, zbytek mu zaplatí rodiče (otázka 24)</i>	<i>p=0,352</i>
<i>Dítě nemusí šetřit (otázka 25)</i>	<i>p=0,400</i>

U proměnných kde vyšla signifikace $p < 0,05$ **přijímám alternativní hypotézu** o existenci vztahu mezi proměnnými a zamítám nulovou hypotézu. Tam kde vyšla hodnota signifikace $p > 0,05$ **zamítám alternativní hypotézu** a přijímám nulovou hypotézu o neexistenci vztahu mezi proměnnými.

5.3. Jak se liší přístup rodičů ve využívání prostředků k formování vztahu dětí k penězům podle jejich dosaženého vzdělání?

H3_A Předpokládám, že existují rozdíly v přístupu rodičů k využívání prostředků k formování vztahu dětí k penězům podle jejich dosaženého vzdělání.

H3₀ Předpokládám, že neexistují rozdíly v přístupu rodičů k využívání prostředků k formování vztahu dětí k penězům podle jejich dosaženého vzdělání.

<i>Chí-kvadrát</i>	<i>Dosažené vzdělání respondenta</i>
<i>Pravidelné kapesné (otázka 10)</i>	<i>p=0,693</i>
<i>Podmíněnost kapesného známkami ve škole (otázka 11)</i>	<i>p=0,247</i>
<i>Zájem o to co si dítě z kapesného koupí (otázka 12)</i>	<i>p=0,835</i>

<i>Vnímaný přehled za co dítě kapesné utratí (otázka 13)</i>	<i>p=0,715</i>
<i>Další peníze, pokud kapesné utratí dřív (otázka 14)</i>	<i>p=0,675</i>
<i>Nepravidelné kapesné, na požádání (otázka 15)</i>	<i>p=0,385</i>
<i>Povinné platby z kapesného (otázka 16)</i>	<i>p=0,084</i>
<i>Peníze ke zvláštní příležitosti (otázka 17)</i>	<i>p=0,654</i>
<i>Peníze za vykonávání domácích prací (otázka 18)</i>	<i>p=0,359</i>
<i>Peníze od prarodičů (otázka 19)</i>	<i>p=0,711</i>
<i>Hovoříme o rodinných financích (otázka 20)</i>	<i>p=0,188</i>
<i>Dítě se podílí na rozhodování o koupi mimořádné věci (otázka 21)</i>	<i>p=0,590</i>
<i>Dítě se podílí na rozhodování o koupi běžných věcí (otázka 22)</i>	<i>p=0,931</i>
<i>Dítě si část svých financí šetří (otázka 23)</i>	<i>p=0,651</i>
<i>Dítě si část našetří, zbytek mu zaplatí rodiče (otázka 24)</i>	<i>p=0,681</i>
<i>Dítě nemusí šetřit (otázka 25)</i>	<i>p=0,986</i>

U proměnných kde vyšla signifikace $p < 0,05$ přijímám alternativní hypotézu o existenci vztahu mezi proměnnými a zamítám nulovou hypotézu. Tam kde vyšla hodnota signifikace $p > 0,05$ zamítám alternativní hypotézu a přijímám nulovou hypotézu o neexistenci vztahu mezi proměnnými.

Přijímám H_{30} *neexistují rozdíly v přístupu rodičů k využívání prostředků k formování vztahu dětí k penězům podle jejich dosaženého vzdělání.*

6. Jaké jsou rozdíly v přístupu rodičů ve využívání prostředků k formování vztahu dětí k penězům podle počtu dětí v rodině?

H4_A Předpokládám, že existují rozdíly v přístupu rodičů k využívání prostředků k formování vztahu dětí k penězům podle počtu dětí v rodině.

H4₀ Předpokládám, že neexistují rozdíly v přístupu rodičů k využívání prostředků k formování vztahu dětí k penězům podle počtu dětí v rodině.

<i>Chí-kvadrát</i>	<i>Počet dětí v rodině respondenta</i>
<i>Pravidelné kapesné (otázka 10)</i>	<i>p=0,458</i>
<i>Podmíněnost kapesného známkami ve škole (otázka 11)</i>	<i>p=0,165</i>
<i>Zájem o to co si dítě z kapesného koupí (otázka 12)</i>	<i>p=0,955</i>
<i>Vnímaný přehled za co dítě kapesné utratí (otázka 13)</i>	<i>p=0,718</i>
<i>Další peníze, pokud kapesné utratí dřív (otázka 14)</i>	<i>p=0,135</i>
<i>Nepřavidelné kapesné, na požádání (otázka 15)</i>	<i>p=0,574</i>
<i>Povinné platby z kapesného (otázka 16)</i>	<i>p=0,709</i>
<i>Peníze ke zvláštní příležitosti (otázka 17)</i>	<i>p=0,732</i>
<i>Peníze za vykonávání domácích prací (otázka 18)</i>	<i>p=0,362</i>
<i>Peníze od prarodičů (otázka 19)</i>	<i>p=0,173</i>
<i>Hovoříme o rodinných financích (otázka 20)</i>	<i>p=0,374</i>
<i>Dítě se podílí na rozhodování o koupi mimořádné věci (otázka 21)</i>	<i>p=0,773</i>
<i>Dítě se podílí na rozhodování o koupi běžných věcí (otázka 22)</i>	<i>p=0,088</i>
<i>Dítě si část svých financí šetří (otázka 23)</i>	<i>p=0,378</i>
<i>Dítě si část našetří, zbytek mu zaplatí rodiče (otázka 24)</i>	<i>p=0,223</i>
<i>Dítě nemusí šetřit (otázka 25)</i>	<i>p=0,004</i>

U proměnných kde vyšla signifikace $p < 0,05$ přijímám alternativní hypotézu o existenci vztahu mezi proměnnými a zamítám nulovou hypotézu. Tam kde vyšla hodnota signifikace $p > 0,05$ zamítám alternativní hypotézu a přijímám nulovou hypotézu o neexistenci vztahu mezi proměnnými.

Přijímám H_{40} *neexistují rozdíly v přístupu rodičů k využívání prostředků k formování vztahu dětí k penězům podle počtu dětí v rodině*. Vyjma proměnné „dětí musí šetřit“ pro kterou přijímám alternativní hypotézu o tom, že existují rozdíly v přístupu rodičů v oblasti toho, že děti musí šetřit podle počtu dětí v rodině.

7. Jaké jsou rozdíly v přístupu rodičů ve využívání prostředků k formování vztahu dětí k penězům podle vnímané ekonomické situace rodiny?

H_{5A} Předpokládám, že existují rozdíly v přístupu rodičů k využívání prostředků k formování vztahu dětí k penězům podle vnímané ekonomické situace rodiny.

H_{50} Předpokládám, že neexistují rozdíly v přístupu rodičů k využívání prostředků k formování vztahu dětí k penězům podle vnímané ekonomické situace rodiny.

<i>Chí-kvadrát</i>	<i>Vnímaná ekonomická situace rodiny respondenta.</i>
<i>Pravidelné kapesné (otázka 10)</i>	<i>$p=0,257$</i>
<i>Podmíněnost kapesného známkami ve škole (otázka 11)</i>	<i>$p=0,493$</i>
<i>Zájem o to co si dítě z kapesného koupí (otázka 12)</i>	<i>$p=0,711$</i>
<i>Vnímaný přehled za co dítě kapesné utratí (otázka 13)</i>	<i>$p=0,621$</i>
<i>Další peníze, pokud kapesné utratí dřív (otázka 14)</i>	<i>$p=0,574$</i>
<i>Nepravidelné kapesné, na požádání (otázka 15)</i>	<i>$p=0,167$</i>
<i>Povinné platby z kapesného (otázka 16)</i>	<i>$p=0,526$</i>

<i>Peníze ke zvláštní příležitosti (otázka 17)</i>	<i>p=0,343</i>
<i>Peníze za vykonávání domácích prací (otázka 18)</i>	<i>p=0,828</i>
<i>Peníze od prarodičů (otázka 19)</i>	<i>p=0,083</i>
<i>Hovoříme o rodinných financích (otázka 20)</i>	<i>p=0,312</i>
<i>Dítě se podílí na rozhodování o koupi mimořádné věci (otázka 21)</i>	<i>p=0,077</i>
<i>Dítě se podílí na rozhodování o koupi běžných věcí (otázka 22)</i>	<i>p=0,134</i>
<i>Dítě si část svých financí šetří (otázka 23)</i>	<i>p=0,049</i>
<i>Dítě si část našetří, zbytek mu zaplatí rodiče (otázka 24)</i>	<i>p=0,660</i>
<i>Dítě nemusí šetřit (otázka 25)</i>	<i>p=0,388</i>

U proměnných kde vyšla signifikace $p < 0,05$ **přijímám alternativní hypotézu** o existenci vztahu mezi proměnnými a zamítám nulovou hypotézu. Tam kde vyšla hodnota signifikace $p > 0,05$ **zamítám alternativní hypotézu** a přijímám nulovou hypotézu o neexistenci vztahu mezi proměnnými.

Přijímám H_{50} **neexistují rozdíly v přístupu rodičů k využívání prostředků k formování vztahu dětí k penězům podle vnímané ekonomické situace rodiny**. Vyjma proměnné „dítě si část svých financí šetří“ pro kterou přijímám alternativní hypotézu o tom, že existují rozdíly v přístupu rodičů v oblasti toho, že děti si část svých financí šetří, podle vnímané ekonomické situace rodiny.

8. Jaké jsou rozdíly v přístupu rodičů ve využívání prostředků k formování vztahu dětí k penězům podle vnímané finanční gramotnosti?

H6_A Předpokládám, že existují rozdíly v přístupu rodičů k využívání prostředků k formování vztahu dětí k penězům podle jejich vnímané finanční gramotnosti.

H6₀ Předpokládám, že existují rozdíly v přístupu rodičů k využívání prostředků k formování vztahu dětí k penězům podle jejich vnímané finanční gramotnosti.

<i>Chí-kvadrát</i>	<i>Vnímaná finanční gramotnost respondenta.</i>
<i>Pravidelné kapesné (otázka 10)</i>	<i>p=0,592</i>
<i>Podmíněnost kapesného známkami ve škole (otázka 11)</i>	<i>p=0,578</i>
<i>Zájem o to co si dítě z kapesného koupí (otázka 12)</i>	<i>p=0,669</i>
<i>Vnímaný přehled za co dítě kapesné utratí (otázka 13)</i>	<i>p=0,543</i>
<i>Další peníze, pokud kapesné utratí dřív (otázka 14)</i>	<i>p=0,857</i>
<i>Nepravidelné kapesné, na požádání (otázka 15)</i>	<i>p=0,067</i>
<i>Povinné platby z kapesného (otázka 16)</i>	<i>p=0,959</i>
<i>Peníze ke zvláštní příležitosti (otázka 17)</i>	<i>p=0,661</i>
<i>Peníze za vykonávání domácích prací (otázka 18)</i>	<i>p=0,626</i>
<i>Peníze od prarodičů (otázka 19)</i>	<i>p=0,162</i>
<i>Hovoříme o rodinných financích (otázka 20)</i>	<i>p=0,615</i>
<i>Dítě se podílí na rozhodování o koupi mimořádné věci (otázka 21)</i>	<i>p=0,890</i>
<i>Dítě se podílí na rozhodování o koupi běžných věcí (otázka 22)</i>	<i>p=0,034</i>
<i>Dítě si část svých financí šetří (otázka 23)</i>	<i>p=0,687</i>
<i>Dítě si část našetří, zbytek mu zaplatí rodiče (otázka 24)</i>	<i>p=0,262</i>
<i>Dítě nemusí šetřit (otázka 25)</i>	<i>p=0,431</i>

U proměnných kde vyšla signifikace $p < 0,05$ **přijímám alternativní hypotézu** o existenci vztahu mezi proměnnými a **zamítám** nulovou hypotézu. Tam kde vyšla hodnota signifikace $p > 0,05$ **zamítám alternativní hypotézu** a **přijímám** nulovou hypotézu o neexistenci vztahu mezi proměnnými.

Přijímám H_0 *neexistují rozdíly v přístupu rodičů k využívání prostředků k formování vztahu dětí k penězům podle jejich vnímané finanční gramotnosti*. Vyjma proměnné „dítě se podílí na rozhodování o koupi běžných věcí“ pro kterou přijímám alternativní hypotézu o tom, že *existují rozdíly v přístupu rodičů k využívání prostředků k formování vztahu dětí k penězům v oblasti podílu dětí na rozhodování o koupi běžných věcí, podle jejich vnímané finanční gramotnosti*.

ZÁVĚR

Při své práci jsem zjistila, že se mnoho lidí zajímá o finanční gramotnost, zvláště vzhledem k časté frekvenci výskytu problémů v této oblasti a jejich medializaci, ale málo z nich má dostatečné znalosti k tomu, aby byli schopni orientovat se v oblasti finančních produktů tak, aby využili správný produkt při konkrétních životních událostech i v různých obdobích života jejich rodiny a aby dali svým dětem informaci, jak se správně zachovat v této oblasti.

Rodiče projevují ovšem ochotu začít s plánováním a bilancováním svých aktiv a pasiv, snahu naučit děti hospodařit, aby se nedostaly do dluhů, byť málo využívají tradičních metod výchovy, svého příkladu, důslednosti při výchově, možností naučit děti odpovědně rozhodovat o svém kapesném i společných výdajích, pokud dětem dají příležitost k jejich společnému plánování.

Téma finanční gramotnosti skutečně není izolované téma, zasahuje nejen do ekonomiky, ale i do mnoha dalších oborů jako je psychologie, politika, pedagogika, sociologie, sociální práce, a v neposlední řadě i sociální pedagogika. Z pohledu sociální pedagogiky se jedná hlavně prevenci proti chudobě a sociálnímu vyloučení osob či rodin, které se dostanou do problémů.

Cílem této diplomové práce je zmapování toho, jak rodiče ve Zlínském kraji přistupují k výchově k finanční gramotnosti u svých dětí, jaký je přístup rodičů ve využití prostředků k formování vztahu dětí k penězům podle vybraných faktorů, faktografických, ekonomických, počtu dětí v rodině a vnímané finanční gramotnosti rodičů se zaměřením na vybrané prostředky, které jsou vlastní výchově v rodině, jako je kapesné a další zdroje příjmů dítěte, plánování rodinných výdajů a podpora šetrnosti dítěte.

V praktické části jsem zjistila, že existují rozdíly v přístupu rodičů k využívání prostředků k formování vztahu dětí k penězům podle jejich pohlaví a to v otázkách. Zájem o to co si dítě z kapesného koupí, Vnímaný přehled za co dítě kapesné utratí, Další peníze, pokud kapesné utratí dřív, Hovoříme o rodinných financích, Dítě se podílí na rozhodování o koupi mimořádné věci.

Dále existují rozdíly v přístupu rodičů k využívání prostředků k formování vztahu dětí k penězům podle jejich věku v otázce Dítě se podílí na rozhodování o koupi mimořádné věci, existují rozdíly v přístupu rodičů k využívání prostředků k formování vztahu dětí

k penězům podle počtu dětí v rodině v otázce Dítě nemusí šetřit (otázka 25) a rozdílly v přístupu rodičů k využívání prostředků k formování vztahu dětí k penězům podle vnímané ekonomické situace rodiny v otázce Dítě si část svých financí šetří.

Sociální pedagogika nabízí i praktické využití této diplomové práce při poradenské činnosti v chystaném občanském sdružení Pro-gram, o.s., institut pro výchovu k finanční gramotnosti Zlín, jehož stanovky jsou přílohou této diplomové práce.

SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY

- [1] BALABÁN, Zdeněk. Slabikář finanční gramotnosti: učebnice základních 7 modulů finanční gramotnosti. 2. aktualiz, vyd. Praha: Cofet, 2011, 416 s. ISBN 978-809-0439-610.
- [2] BREZINKA, Wolfgang. Východiska k poznání výchovy: úvod k základům vědy o výchově, k filozofii výchovy a k praktické pedagogice. 1. vyd. Brno: L. Marek, 2001, 310 s. ISBN 80-86263-23-1.
- [3] BRAUN, Bonnie, Jainihee KIM a Elanie A. ANDERSON. Family Health and Financial Lyteracy: Forging the Connection.JFCS. 2009, 51 - 55.
- [4] DURDISOVÁ, Jaroslava. Sociální politika v ekonomické praxi: vybrané problémy. Vyd. 1. Praha: Oeconomica, 2005, 246 s. ISBN 8024508508.
- [5] EYRE, Linda a Richard M EYRE. Jak naučit děti hodnotám. Vyd. 2. Praha: Portál, 2007, 156 s. ISBN 978-80-7367-275-1.
- [6] Finanční gramotnost: Kurzy o tom, co nás ve škole neučili. [online]. [cit. 2013-04-26]. Dostupné z: www.nenechsedojit.cz
- [7] FILIP, Miloš. Osobní a rodinné bohatství: kam s penězi. Vyd. 1. Praha: C. H. Beck, 2006, 474 s. ISBN 80-717-9416-3.
- [8] GILBERT, Guy. Ať se ti život povede!: rady pro každý věk - od mladých po dinosau-ry. Vyd. 1. Praha: Portál, 2012, 87 s. ISBN 978-80-262-0157-1.
- [9] HLUBINKOVÁ, Zuzana. Psychologie a sociologie ekonomického chování. 3.aktualiz. dopl. a přeprac.vyd. 2008. ISBN 978-80-247-1593-3.
- [10] HARTL, Pavel a Helena HARTLOVÁ. Velký psychologický slovník. Vyd. 4., V Portálu 1. Praha: Portál, 2010, 797 s. ISBN 978-80-7367-686-5.
- [11] HEWSTONE, Miles a Wolfgang STROEBE. Sociální psychologie: moderní učebnice sociální psychologie. Vyd. 1. Praha: Portál, 2006, 769 s. ISBN 80-7367-092-5.
- [12] KLAPILOVÁ, Světla. Kapitoly ze sociální pedagogiky. První vydání. Olomouc: Univerzita Palackého, 1996, 61 s. ISBN 80-7067-669-8.
- [13] KLIMEŠ, Jeroným. Peníze – dobrý sluha, ale zlý pán: Učíme děti hospodařit. Aperio. 2007, roč.6, č.4, s.31-33.

- [14] KIYOSAKI, Robert T a Sharon L LECHTER. Bohatý táta, chudý táta pro mladé: co vás škola o penězích nenaučí. Hodkovičky [Praha]: Pragma, c2005, 139 s. ISBN 80-720-5199-7.
- [15] KIYOSAKI, Robert T. Nefér výhoda: co vás ve školách nikdy nenaučí : síla finančního vzdělání. Překlad Hana Hlušíčková, Jana Novotná. Praha: Pragma, c2011, 286 s. ISBN 978-80-7349-263-2.
- [16] LANIADO, Nessia. Děti a peníze. Vyd. 1. Praha: Portál, 2002, 118 s. ISBN 80-7178-671-3.
- [17] MATOUŠEK, Oldřich a Hana PAZLAROVÁ. Hodnocení ohroženého dítěte a rodiny v kontextu plánování péče. Vyd. 1. Praha: Portál, 2010, 183 s. ISBN 978-80-7367-739-8.
- [18] MALACH, Josef. Teorie metodiky výchovy. Vyd. 2., upr. a dopl. Praha: Univerzita Jana Amose Komenského, 2010, 248 s. ISBN 978-80-86723-93-8.
- [19] MINISTERSTVO FINANCÍ ČR. Národní strategie finančního vzdělávání [online]. 2010. vyd. [cit. 2012-04-04]. Dostupné z: http://www.mfcr.cz/cps/rde/xbcr/mfcr/Narodni_strategie_Financniho_vzdelavani_MF2010.pdf
- [20] MUSIL, Jiří. Sociální psychologie. Vyd. 1. Zlín: Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně, 2005, 126 s. ISBN 80-731-8292-0.
- [21] NAKONEČNÝ, Milan. Sociální psychologie. Vyd. 2., rozš. a přeprac. Praha: Academia, 2009, 498 s. ISBN 978-80-200-1679-9.
- [22] PELIKÁN, Jiří. Výchova pro život. 2. přeprac. a rozš. vyd. Praha: ISV, 2004, 123 s. ISBN 8086642313.
- [23] PRŮCHA, Jan, Eliška WALTEROVÁ a Jiří MAREŠ. Pedagogický slovník. Nové, rozš. a aktualiz. vyd. Praha: Portál, 2009, 395 s. ISBN 978-80-7367-647-6.
- [24] PLAŇAVA, Ivo. Manželství a rodiny: struktura, dynamika, komunikace. 1. vyd. Brno: Doplněk, 2000, 294 s. ISBN 80-7239-039-2.
- [25] SKOŘEPA, Michal a Eva SKOŘEPOVÁ. Finanční a ekonomická gramotnost pro základní školy a víceletá gymnázia: pracovní sešit. 1. vyd. Ilustrace Kameel Machart. Praha: Scientia, 2008, 75 s. ISBN 978-808-6960-418.

[25] SMUTKOVÁ, Lucie. Sociální práce s rodinou. Vyd. 1. Hradec Králové: Gaudeamus, 2007, 107 s. ISBN 978-80-7041-069-1.

[26] VÝROST, Jozef a Ivan SLAMĚNÍK. Sociální psychologie. 2., přeprac. a rozš. vyd. Praha: Grada, 2008, 404 s. ISBN 978-80-247-1428-8.

SEZNAM POUŽITÝCH SYMBOLŮ A ZKRATEK

- ABC Význam první zkratky.
- B Význam druhé zkratky.
- C Význam třetí zkratky.

SEZNAM GRAFŮ

Graf č.1: Otázka č. 10 – pravidelné kapesné.

Graf č.2: Otázka č.11 – podmíněnost kapesného známkami ve škole.

Graf č.3: Otázka č.12 – zájem o to, co si dítě z kapesného koupí.

Graf č.4: Otázka č.13 – vnímaný přehled za co dítě kapesné utratí.

Graf č.5: Otázka č.14 - další peníze, pokud dítě kapesné utratí dřív.

Graf č.6: Otázka č.15 – nepravidelné kapesné

Graf č.7: Otázka č.16 – v kapesném jsou i peníze na obědy.

Graf č.8: Otázka č.17 – odměna za vysvědčení nebo k narozeninám.

Graf č.9: Otázka č.18 – finanční odměna za domácí práce.

Graf č.10: Otázka č.19 – peníze od prarodičů.

Graf č.11: Otázka č.20 – rodiče s dětmi hovoří o rodinných financích.

Graf č.12: Otázka č.21 – děti se podílí na rozhodování.

Graf č.13: Otázka č.22 – děti se podílí na rozhodování při běžném nákupu.

Graf č.14: Otázka č.23 – děti si část peněz šetří.

Graf č.15: Otázka č.24 – dítě si část peněz našetří a rodiče zbytek doplatí.

Graf č.16: Otázka č.25 – dítě nemusí šetřit, co chce, to dostane.

SEZNAM TABULEK

Tabulka č.1- počet respondentů v kvótním výběru.

Tabulka četností č.1: otázka č.10 – pravidelné kapesné

Tabulka četností č.2: otázka č.11 – podmíněnost kapesného známkami ve škole.

Tabulka četností č.3: otázka č. 12 – zájem o to, co si dítě z kapesného koupí.

Tabulka četností č.4: otázka č. 13 – vnímaný přehled za co dítě kapesné utratí.

Tabulka četností č.5: otázka č. 14 - další peníze, pokud dítě kapesné utratí dřív.

Tabulka četností č.6: otázka č. 15 – nepravidelné kapesné.

Tabulka četností č.7: otázka č. 16 – v kapesném jsou i peníze na obědy.

Tabulka četností č.8: otázka č. 17 – finanční odměna za vysvědčení nebo k narozeninám.

Tabulka četností č.9: otázka č. 18 – finanční odměna za domácí práce.

Tabulka četností č.10: otázka č. 19 – peníze od prarodičů.

Tabulka četností č.11: otázka č. 20 – rodiče s dětmi hovoří o rodinných financích.

Tabulka četností č.12: otázka č. 21 – děti se podílí na rozhodování.

Tabulka četností č.13: otázka č. 22 – děti se podílí na rozhodování při běžném nákupu.

Tabulka četností č.14: otázka č. 23 – děti si část peněz šetří.

Tabulka četností č.15: otázka č. 24 – dítě si část peněz našetří a rodiče zbytek doplatí.

Tabulka četností č.16: otázka č. 25 – dítě nemusí šetřit, co chce, to dostane.

Tabulka popisná statistika č.1: otázka č.10 – pravidelné kapesné

Tabulka popisná statistika č.2: otázka č. 11 – podmíněnost kapesného známkami ve škole.

Tabulka popisná statistika č.3: otázka č. 12 – zájem o to, co si dítě z kapesného koupí.

Tabulka popisná statistika č.4: otázka č. 13 – vnímaný přehled za co dítě kapesné utratí.

Tabulka popisná statistika č.5: otázka č. 14 - další peníze, pokud dítě kapesné utratí dřív.

Tabulka popisná statistika č.6: otázka č. 15 – nepravidelné kapesné.

Tabulka popisná statistika č.7: otázka č. 16 – v kapesném jsou i peníze na obědy.

Tabulka popisná statistika č.8: otázka č. 17 – finanční odměna za vysvědčení nebo k narozeninám.

Tabulka popisná statistika č.9: otázka č. 18 – finanční odměna za domácí práce.

Tabulka popisná statistika č.10: otázka č. 19 – peníze od prarodičů.

Tabulka popisná statistika č.11: otázka č. 20 – rodiče s dětmi hovoří o rodinných financích.

Tabulka popisná statistika č.12: otázka č. 21 – děti se podílí na rozhodování.

Tabulka popisná statistika č.13: otázka č. 22 – děti se podílí na rozhodování při běžném nákupu.

Tabulka popisná statistika č.14: otázka č. 23 – děti si část peněz šetří.

Tabulka popisná statistika č.15: otázka č. 24 – dítě si část peněz našetří a rodiče zbytek doplatí.

Tabulka popisná statistika č.16: otázka č. 25 – dítě nemusí šetřit, co chce, to dostane.

SEZNAM PŘÍLOH

Příloha PI: dotazník

Příloha PII: Stanovy

DOTAZNÍK

PŘÍLOHA P I: DOTAZNÍK

Dotazník, který se Vám dostal do ruky, je anonymní a veškeré Vámi zadané údaje nebudou individuálně interpretovány a poslouží výhradně pro účely zpracování mé diplomové práce.

Děkuji za Váš čas a spolupráci.

Věra Jakubíčková

studentka FHS UTB ve Zlíně

1. Jsem:

- muž
- žena

2. Je mi let. (prosím, napište číslo)

3. Nejvyšší dosažené vzdělání:

- základní
- středoškolské bez maturity
- středoškolské s maturitou
- vysokoškolské
- jiné (uvedte jaké)

4. Kolik máte dětí? (prosím napište číslo)

5. Označte na škále, jak vnímáte ekonomickou situaci Vaší rodiny?

velmi špatná 1 2 3 4 5 6 7 velmi dobrá

U následujících výroků označte na škále, do jaké míry s výrokem souhlasíte.

6. Mám představu o tom, kolik má naše rodina aktuálně k dispozici vlastních peněz.

nejméně výstižné 1 2 3 4 5 6 7 nejvíce výstižné

7. Plánuji rodinné výdaje alespoň na měsíc dopředu.

nejméně výstižné 1 2 3 4 5 6 7 nejvíce výstižné

8. Vytvářím si finanční rezervy pro případ nečekaných událostí.

nejméně výstižné 1 2 3 4 5 6 7 nejvíce výstižné

9. Při výběru finančních produktů zvažují více nabídek a hledám více zdrojů informací.

nejméně výstižné 1 2 3 4 5 6 7 nejvíce výstižné

10. Pravidelně dávám svým dětem kapesné.

nejméně výstižné 1 2 3 4 5 6 7 nejvíce výstižné

11. Kapesné je podmíněno dobrými výsledky ve škole.

nejméně výstižné 1 2 3 4 5 6 7 nejvíce výstižné

12. Bavím se s dětmi o tom, co si z kapesného mohou koupit.

nejméně výstižné 1 2 3 4 5 6 7 nejvíce výstižné

13. Mám přehled o tom, za co dítě kapesné opravdu utratí.

nejméně výstižné 1 2 3 4 5 6 7 nejvíce výstižné

14. Pokud dítě utratí kapesné dřív, dám mu další peníze.

nejméně výstižné 1 2 3 4 5 6 7 nejvíce výstižné

15. Nedávám dítěti kapesné na určité období, dostává ho, když si o něj řekne.

nejméně výstižné 1 2 3 4 5 6 7 nejvíce výstižné

16. Součástí kapesného jsou i peníze na školní obědy a jízdné, atd.

nejméně výstižné 1 2 3 4 5 6 7 nejvíce výstižné

17. Kromě kapesného dávám dětem další peníze například za vysvědčení nebo k narozeninám.

nejméně výstižné 1 2 3 4 5 6 7 nejvíce výstižné

18. Vykonávání domácích prací oceňují finanční odměnou.

nejméně výstižné 1 2 3 4 5 6 7 nejvíce výstižné

19. Dítě občas dostane nějaké peníze od prarodičů.

nejméně výstižné 1 2 3 4 5 6 7 nejvíce výstižné

20. Se svými dětmi hovoříme o rodinných financích.

nejméně výstižné 1 2 3 4 5 6 7 nejvíce výstižné

21. Pokud se v naší rodině rozhodujeme o tom, zdali koupíme něco mimořádného (např. novou televizi) děti se s námi podílejí na tomto rozhodování.

nejméně výstižné 1 2 3 4 5 6 7 nejvíce výstižné

22. Při běžném nákupu potravin se dítě podílí na rozhodování, co bude obsahem nákupního košíku.

nejméně výstižné 1 2 3 4 5 6 7 nejvíce výstižné

23. Moje děti si část svých finančních prostředků šetří na koupi nějaké dražší věci. (např. kolo)

nejméně výstižné 1 2 3 4 5 6 7 nejvíce výstižné

24. Pokud si dítě chce koupit něco dražšího, část z ceny si musí samo našetřit a zbytek mu zaplatím.

nejméně výstižné 1 2 3 4 5 6 7 nejvíce výstižné

25. Moje děti nemusí šetřit, pokud chtějí nějakou věc, tak ji dostanou.

nejméně výstižné 1 2 3 4 5 6 7 nejvíce výstižné

PRO-GRAM, o.s., institut pro výchovu k finanční gramotnosti
PŘÍLOHA P II: STANOVY
STANOVY

I. Základní ustanovení

1. Název sdružení:
PRO-GRAM, o.s., institut pro výchovu k finanční gramotnosti
zkráceně PRO-GRAM, o.s. (dále jen „sdružení“)
2. Sídlo:
Ulice xx, čp.xx, 760 01 Zlín
3. Cíle sdružení:

Hlavním cílem je výchova občanů k finanční a jiné gramotnosti se zaměřením na mládež, rodiny a seniory prostřednictvím přednášek a speciálních výchovných programů.

Dalším cílem je spolupracovat se školami, nízkoprahovými zařízeními, kluby seniorů, kulturními tělesy a vzdělávacími zařízeními, a tím napomáhat při plnění hlavního cíle sdružení; finančně a hmotně podporovat studijní, výchovné, vzdělávací, kulturní a sportovní programy a zájmové aktivity klientů za účelem dosažení úplné funkční gramotnosti.
4. Sdružení spolupracuje i s dalším sdruženími, organizacemi, institucemi i soukromými osobami za účelem dosažení svých cílů.

II. Právní postavení sdružení

1. Sdružení je občanským sdružením s právní subjektivitou ve smyslu ust. zákona č. 83/1990 Sb., o sdružování občanů, ve znění pozdějších předpisů. Může vlastními úkony nabývat práv, zavazovat se a hospodařit s vlastním majetkem.
2. Ve své činnosti se řídí těmito stanovami a usneseními příslušných orgánů sdružení.

III. Členství ve sdružení

1. Sdružení je dobrovolnou organizací. Jeho členem se může stát každý zájemce starší 18 let, který souhlasí s cíly sdružení, má zájem podílet se na plnění jeho úkolů a přispívá na jeho činnost. Členem sdružení může být i zástupce jiného sdružení či hudebního tělesa nebo klubu, pokud jeho mateřské těleso v tímto členstvím ve sdružení souhlasí a zástupce splňuje podmínky těchto stanov.
 2. Členství ve sdružení vzniká zapsáním do seznamu členů a zaplacením ročního příspěvku v minimální výši 10 Kč. Horní hranice příspěvku není omezena.
 3. Členství ve sdružení zaniká nezaplacením členského příspěvku k 31.12. běžného
-

kalendářního roku nebo na základě vlastní žádosti člena dnem doručení této žádosti statutárnímu zástupci sdružení. Členství může být zrušeno rozhodnutím členské schůze v případě, že člen nerespektuje stanovy nebo přestane splňovat podmínky pro členství ve sdružení.

4. Členové mají právo účastnit se členských schůzí a všech akcí sdružení, podávat návrhy, hlasovat o nich, volit orgány sdružení a být do nich voleni.
5. Členové jsou povinni jednat v souladu se stanovami sdružení.

IV. Orgány sdružení

1. **Členská schůze** je nejvyšším orgánem sdružení. Je svolávána předsedou (místopředsedou) podle aktuální potřeby, nejméně jedenkrát v kalendářním roce. Členská schůze bude svolána i tehdy, požádá-li o to alespoň jedna třetina členů sdružení.
2. Do působnosti členské schůze patří
 - a) volba a odvolávání předsedy, místopředsedy, hospodáře, revizora, popř. dalších funkcionářů sdružení dle potřeby,
 - b) rozhodování o zrušení členství,
 - c) rozhodování o výši a splatnosti členských příspěvků,
 - d) rozhodování o plánu, rozpočtu a zásadách hospodaření sdružení,
 - e) schvalování zpráv o činnosti a výsledku hospodaření za uplynulé období,
 - f) rozhodování o zániku sdružení, likvidaci a zásadách vypořádání,
 - g) rozhodování o změně stanov sdružení,
 - h) rozhodování o dalších otázkách, které si členská schůze k rozhodnutí vyhradila.
3. Členská schůze je schopna se usnášet, je-li přítomna nadpoloviční většina členů sdružení. Při hlasování na členské schůzi má každý člen jeden hlas. Rozhodnutí členské schůze jsou přijímána prostou většinou hlasů přítomných členů. V případě rovnosti hlasů má rozhodující hlas předsedající schůze.
4. **Funkcionáři** sdružení jsou předseda, místopředseda, hospodář, revizor, popř. další funkcionáři zvolení dle potřeby členskou schůzí.
5. **Předseda** je statutárním orgánem sdružení, je oprávněn jednat a podepisovat jménem sdružení. V nepřítomnosti může být předseda zastoupen místopředsedou nebo jiným členem sdružení, kterého k tomu zmocní členská schůze, popř. kterého zmocní v naléhavém případě předseda a informuje o tom dodatečně nejbližší členskou schůzí.
6. **Hospodář** spravuje finanční prostředky a majetek sdružení podle stanovených zásad hospodaření. Je oprávněn spolu s předsedou (místopředsedou) podepisovat doklady v bankovním styku.
7. **Revizor** provádí kontroly hospodaření minimálně jedenkrát ročně a upozorňuje na nedostatky. O provedených revizích podává zprávy funkcionářům sdružení a členské schůzi.

V. Zásady hospodaření

1. Hospodaření je vázáno na plnění cílů sdružení a plnění úkolů pro potřeby sdružení a jím podporovaných subjektů.
2. Sdružení vytváří a spravuje finanční fond, který je tvořen z příspěvků členů sdružení, dotací, příspěvků rodičů a přátel školy na činnost sdružení, a z jiné činnosti, která je v souladu s cíly sdružení. Tento fond je veden na samostatném účtu u peněžního ústavu.
3. S fondem jsou oprávněni nakládat funkcionáři sdružení. Účetní doklady a listiny, s jejichž obsahem je spojen závazek nebo povinnost finančního plnění, podepisuje předseda a hospodář, popř. místopředseda a zástupce hospodáře. Členská schůze stanoví každoročně částku, o které může samostatně rozhodnout předseda (místopředseda). Každé vydání převyšující tuto stanovenou částku musí být alespoň dodatečně schváleno na nejbližší členské schůzi.
4. Sdružení vede účetnictví podle platných předpisů.
5. Roční účetní závěrka podléhá schválení členskou schůzí.

VI. Zánik sdružení

1. O zániku sdružení, popř. jeho dobrovolném rozpuštění nebo jeho sloučení s jiným subjektem, je oprávněna rozhodnout členská schůze.
2. Zániku sdružení předchází likvidace, nebude-li členskou schůzí určen právní nástupce.
3. Likvidátora a jeho pravomoci určí členská schůze. V případě, že se členská schůze není schopna sejít, provede vypořádání předseda sdružení spolu s hospodářem.

VII. Závěrečná ustanovení

Tyto stanovy podléhají registraci u Ministerstva vnitra České republiky. Sdružení vzniká registrací.

Ve Zlíně 18. září 2012

Přípravný výbor:

Mgr., nar., bytem

Bc., nar., bytem

Ing., nar., bytem

Zmocněnec oprávněný jednat za přípravný výbor:

Bc. Věra Jakubíčková